Kasteelstraat, Tielt

Een Archeologienota

Auteur:
R.R. Datema (veldwerkleider)

Autorisatie:
X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

Colofon

VEC Nota 354

Kasteelstraat, Tielt. Een Archeologienota.

Vlaams Erfgoed Centrum bvba
Auteur: R.R. Datema

In opdracht van: Vertrouwelijk

Foto's en tekeningen: Vlaams Erfgoed Centrum, tenzij anders vermeld

© Vlaams Erfgoed Centrum bvba, Sint-Michiels, Brugge, februari '18
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum bvba.

Vlaams Erfgoed Centrum bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek

ISSN 2506-7486

Vlaams Erfgoed Centrum
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels, Brugge
Tel + 32 (0)16 39 47 96
info@vlaamserfgoedcentrum.be
www.vlaamserfgoedcentrum.be

Inhoud

1 Verslag van resultaten van het bureauonderzoek 5
1.1 Beschrijvend gedeelte 5
1.1.1 Administratieve gegevens 6
1.1.2 Archeologische voorkennis 7
1.1.3 Huidig gebruik 7
1.1.4 Beschrijving van de geplande werken 8
1.1.5 Juridisch kader 11
1.1.6 Doelstelling en vraagstelling 13
1.2 Assessmentrapport 14
1.2.1 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden 14
1.2.2 Beschrijving van bekende archeologische waarden 21
1.2.3 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden 23
1.2.4 Potentieel tot kennisvermeerdering, verwachting en conclusie 35
1.2.5 Samenvatting 37
Literatuur 38
Geraadpleegde websites 38
Lijst van afbeeldingen en tabellen 39
Bijlage 1 Plannenlijst 40
Bijlage 2 Fotolijst 42

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren	
Nieuwste tijd:		19e E - heden
Nieuwe tijd:		16e E - 18e E na Chr.
Middeleeuwen:		5e E - 15e E na Chr.
Late Middeleeuwen	13e E - 15e E na Chr.	
Volle Middeleeuwen	10e E - 12e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8e E - 9e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6e E - 8e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5e E - 6e E na Chr.	
Romeinse tijd:		57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd:		800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.	
Midden-IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.	
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.	
Bronstijd:		2100/2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Finaal-Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.	
Midden-Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.	
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.	
Mesolithicum (Midden-Steentijd):		ca. 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 10 000 voor Chr.

Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen

1 Verslag van resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in januari 2018 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Kasteelstraat te Tielt (afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen bouw van een serie woningen.

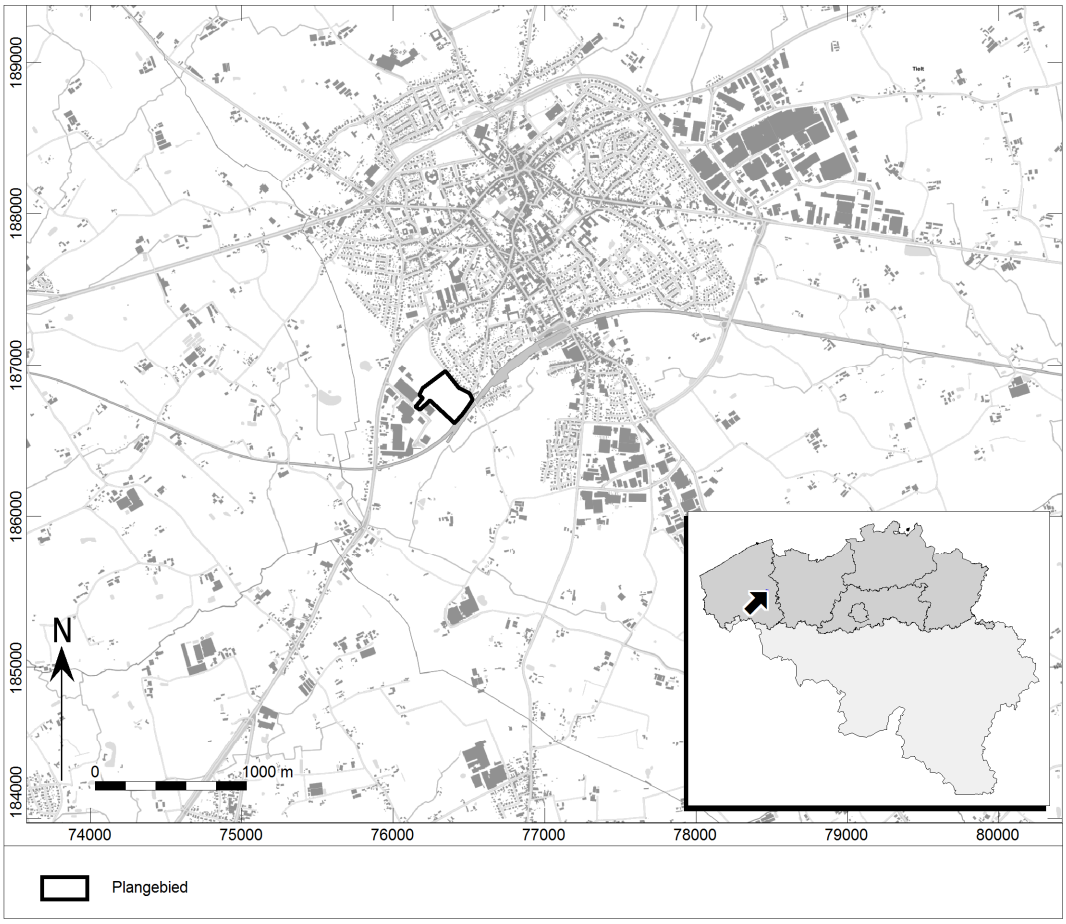

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

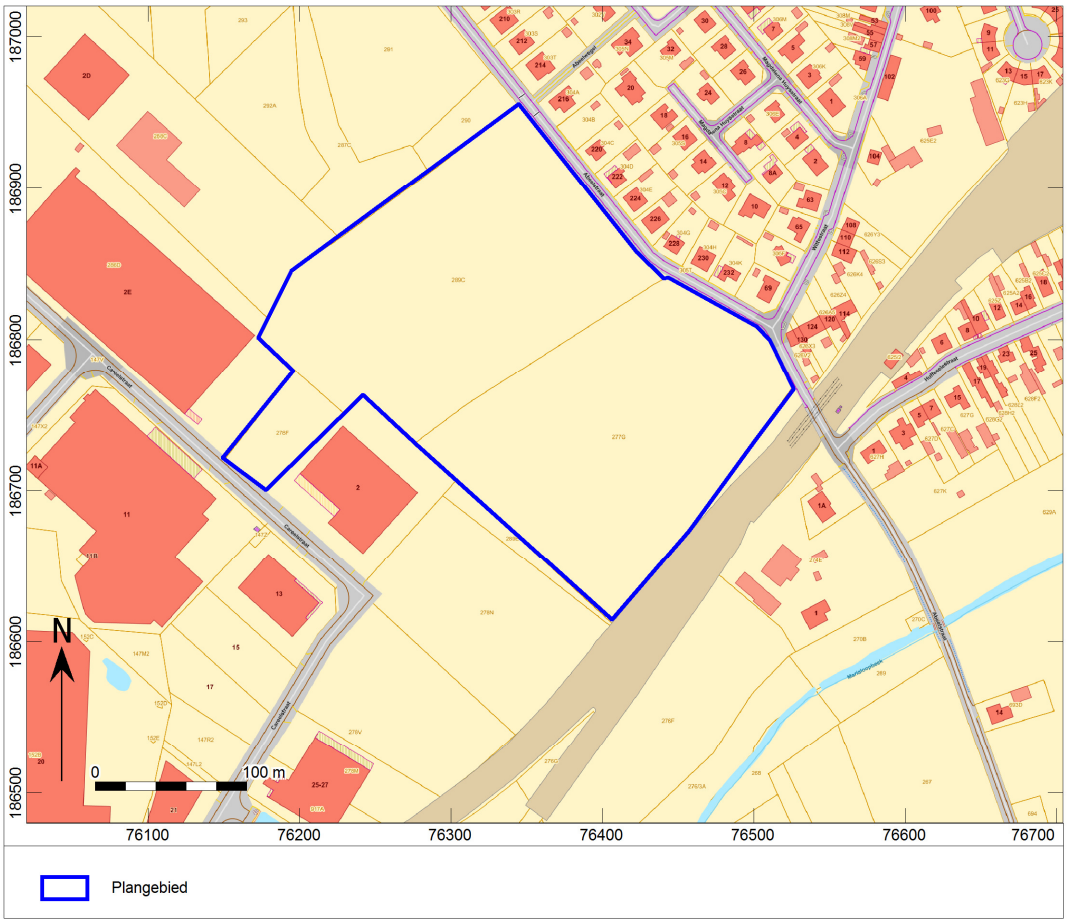

Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

1.1.1 Administratieve gegevens

Uitgevoerde fasen binnen archeologienota:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Bouw van woningen
Locatie:	Kasteelstraat, ter hoogte van Wulfstraat-Wittestraat
Plaats:	Tielt
Gemeente:	Tielt
Provincie:	West-Vlaanderen
Kadastrale gegevens:	Tielt, 3de afdeling, sectie I, nummers 277G, 278F en 289C
Diepte bodemverstoring	30-50 cm –mv (31,7/31,5 – 34,7/34,5 m TAW)
Oppervlakte plangebied	63.415 m^2 / ruim 6,3 ha
Coördinaten (*bounding box; Lambertcoördinaten (EPSG:31370)*	76.345 / 186.956
	76.526 / 186.768
	76.405 / 186.616
	76.163 / 186.713
	76.174 / 186.802

Projectcode	2018A291
VEC-projectcode:	4200042 (bureauonderzoek)
Auteur:	X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)
	R.R. Datema (bureauonderzoek, veldwerkleider)
Projectmedewerker(s):	--
Autorisatie:[1]	X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)
Begindatum onderzoek:	22-1-2018
Einddatum onderzoek:	19-2-2018
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum
	Ten Briele 14 bus 15
	8200 Sint-Michiels, Brugge
Relevante thesaurustermen:	Bureauonderzoek, cuesta, Neolithicum, sites

In het onderzoeksgebied zijn de volgende verstoorde zones vastgesteld:

Het plangebied heeft tot op heden een agrarisch gebruik gekend, waarbij een zekere afwisseling heeft plaatsgevonden tussen gras- en akkerland. Op een luchtfoto uit de jaren ’80 van de vorige eeuw lijken ter plaatse van de strook langs de Kasteelstraat waar gebouwd zal gaan worden silo’s voor buitenopslag van een nabijgelegen boerderij, een gronddepot en een strook verharding te liggen.
Bij normaal agrarisch gebruik moet rekening worden gehouden met een ploegvoor van ongeveer 30 cm, ingeval van diepteteelt zoals maïs, kan de verstoring door wortelwerking tot zo’n 50 cm diep gaan.
Indien op de strook langs de Kasteelstraat verharding en/of een gronddepot hebben gelegen en silo’s gestaan, dan zal de bovenste 30 à 40 cm van de bodem hier zijn omgewerkt.
Omdat verstoring door agrarisch gebruik het gehele plangebied betreft, is geen aparte kaart met vermoedelijk verstoorde zones gemaakt.

1.1.2 Archeologische voorkennis

Binnen het plangebied hebben niet eerder archeologische onderzoeken plaatsgevonden. Wel is het noordelijk aansluitende gebied tot aan de Meulenbeeksesteenweg onderzocht door middel van een bureau- en proefsleuvenonderzoek. Bij dit laatste onderzoek is een aantal grondsporen uit de Late Middeleeuwen, de Nieuwe tijd en onbepaalde periode (kuilen, greppels, paalsporen, spoor van een houtskoolmeiler; één bouwfragment Romeins, in secundaire ligging) aangetroffen. De sporen worden door de onderzoekers van weinig betekenis geacht, zodat geen vlakdekkende opgraving werd uitgevoerd.[2]

1.1.3 Huidig gebruik

Het plangebied ligt aan de westrand van de gemeente Tielt. Het terrein is onbebouwd en in gebruik als grasland (weiland, braak). Blijkens satellietopnamen zijn delen ook wel gebruikt als (maïs)akker.
Langs de zuidzijde loopt de spoorlijn Gent-De Panne.
Een milieuhygiënisch onderzoek is nog niet uitgevoerd, zodat over de situatie van het terrein niets bekend is. In het kader van het bureauonderzoek zijn geen gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIP.
Een visuele inspectie van het plangebied is niet uitgevoerd. Voor de beeldvorming is gebruik gemaakt van een recente luchtfoto en van streetview in GoogleMaps (afb. 3).

[1] Xander Alma is een werknemer bij ADC ArcheoProjecten BV. ADC ArcheoProjecten voert onderzoek in onderaanneming uit voor het Vlaams Erfgoed Centrum.
[2] Acke, Bartholomieux, Bruyninckx & Van Ransbeeck, 2016

Afb. 3. Streetview van het plangebied, vanuit het noorden (bron: Google maps).

1.1.4 Beschrijving van de geplande werken

Op een zone langs de oostrand van het plangebied en grenzend aan de Kasteelstraat zullen 27 woningen worden gebouwd in groepen van 3. Van elk cluster worden de buitenste woningen voorzien van een naastliggende carport, de iets bredere middelste woning krijgt een inpandige garage. Doordat bij de bouw het terreinniveau wordt gevolgd, zullen er hoogteverschillen tussen de clusters zijn van ongeveer 0,5 m.
Het project wordt in één keer uitgevoerd als groepswoningbouw. Langs de noordrand ervan komt een zone voor fietsers- en voetgangersdoorsteek, in het verlengde van de Wulfstraat (afb. 4 en 5).
De verschillende bodemingrepen (fundering, riolering, putten en overige nutsleidingen) zullen tot maximaal 1 m beneden maaiveld reiken. Onder de woningen worden geen kelders gestoken. Voor het terrein is nog geen sondering of stabiliteitsstudie uitgevoerd, zodat nog niet bekend is op welke wijze de woningen zullen worden gefundeerd.
De woningen krijgen een breedte van 6,5 m bij een diepte (lengte) van 9,6 m. Alleen de middenwoningen zijn 1 m breder. Elk bouwblok van drie woningen zal daarmee een oppervlakte beslaan van circa 200 m^2. In totaal worden binnen het plangebied negen bouwblokken gerealiseerd.
Buiten de toekomstige woningen, zullen er bijkomende verstoringen optreden door de aanleg van opritten, putten, riolering en kabelsleuven aan de voorzijde van de woningen en een terras en tuininrichting aan de achterzijde van de woning. Hierbij zijn geen belemmeringen bekend. Zo zal aan de voorzijde een tuin met oprit van 8 m lang, aan de achterzijde een 2,5 m brede terrasstrook en een achtertuin (afb. 6) gerealiseerd worden. Deze bijkomende werkzaamheden zullen naar verwachting gepaard gaan verschillende verstoringsdieptes. Voor de aanleg van verhardingen (oprit, terras) kan doorgaans uitgegaan worden van 0,4 tot 0,5 m bijkomende verstoring. De sleuven voor kabels en riolering naar de woningen zijn 0,5 m breed en maximaal 1 m diep. Heel lokaal zullen putten tot een diepte van 2 m –mv aangelegd worden.
Aan de westzijde van het woonuitbreidingsgebied, dat een oppervlakte heeft van 9.084 m^2, zullen in de toekomst naar verwachting achtereenvolgens een bufferzone, een tuinstrook voor bedrijfswoningen en een bedrijventerrein gerealiseerd worden. Hiervoor bestaat thans nog enkel een schetsmatige indeling. Deze zones vallen buiten het woningenproject en vallen tevens ook buiten de huidige stedenbouwkundige aanvraag. De voorliggende bureaustudie richt zich dan ook enkel op de strook percelen, die met woningen bebouwd zal gaan worden (opp. 9.084 m^2).
Op de schetstekening (afb. 7) is ook te zien het terrein tussen het plangebied en de Meulebeeksesteenweg, waarvoor eerder een archeologisch vooronderzoek werd gedaan. De woningen aldaar worden gebouwd door de huisvestingsmaatschappij en de WVI, een dienstverlenende organisatie die gemeenten ondersteunt bij bijvoorbeeld de ontwikkeling van bedrijventerreinen en de realisatie van woonprojecten.

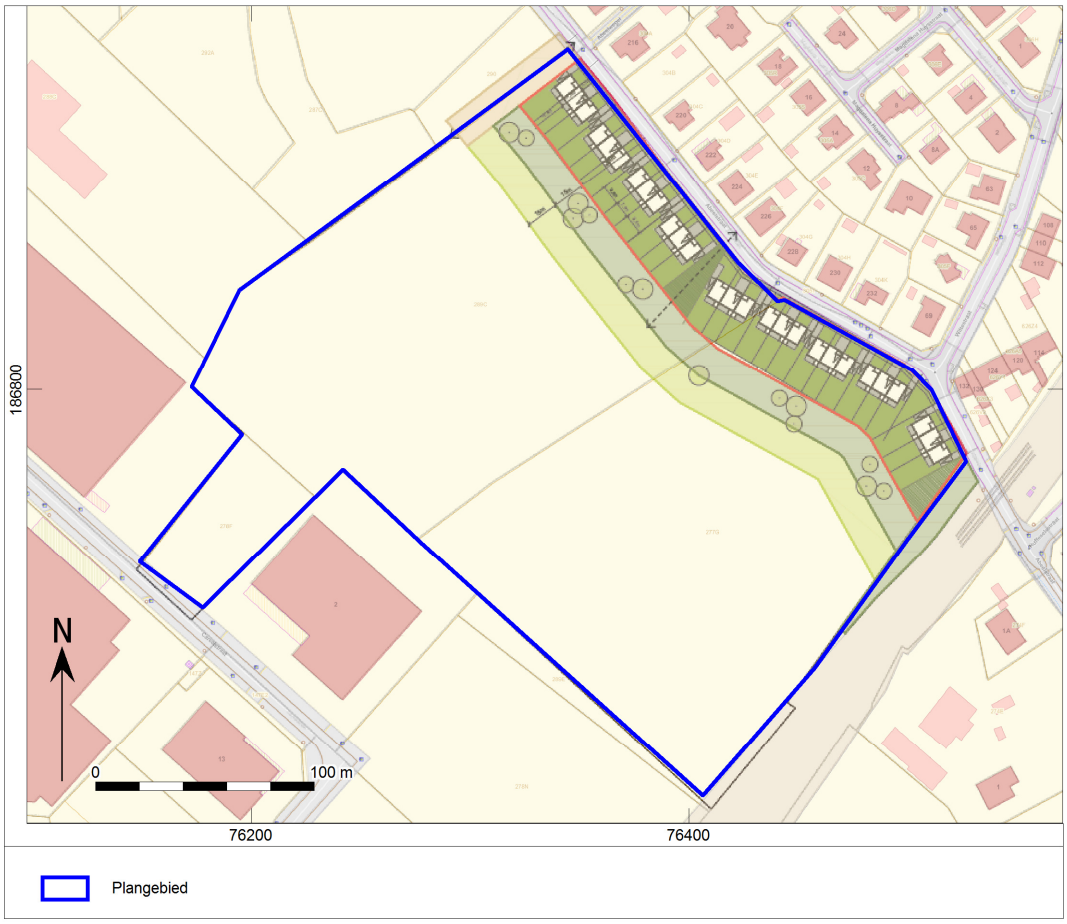

Afb. 4. Situering van de te bebouwen zone, de bufferstrook en de tuinzone

Afb. 5. Impressie van de geschakelde woningen langs de Kasteelstraat (voorgrond)

Afb. 6. Plantekening van een woningencluster

Afb. 7. Schets van de verdere invulling van plangebied en noordelijk aangrenzend terrein

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

1.1.5 Juridisch kader

Artikel 5.4.1. (07/07/2017 -)

Voorafgaand aan het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen moet een archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 en artikel 5.4.12 opgesteld en bekrachtigd worden in volgende situaties:

1° aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site;
2° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;
3° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer

bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones.
Voor de toepassing van dit artikel op terreinen zonder kadastraal nummer geldt de totale oppervlakte van de hele werf van het te vergunnen werk.

De aanvrager van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen wordt van die verplichting vrijgesteld:

1° indien de aanvraag volledig betrekking heeft op een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering;
2° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden aan bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden binnen een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, waarbij de oppervlakte van de ingreep in de bodem buiten het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden minder dan 100 m² beslaat;
3° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden aan bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden buiten een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten een voorlopig of definitief beschermde archeologische site, waarbij de oppervlakte van de ingreep in de bodem buiten het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden minder dan 1000 m² beslaat, wanneer de lijninfrastructuur waarvoor de omgevingsvergunning wordt aangevraagd meer dan 1000 meter bedraagt;
4° indien de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem minder dan 5000 m² beslaat, en de betrokken percelen volledig gelegen zijn buiten woongebied of recreatiegebied en buiten archeologische zones opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten beschermde archeologische sites;
5° indien de handelingen louter betrekking hebben op verbouwingswerken of vernieuwbouw, zonder bijkomende ingreep in de bodem;
6° indien de handelingen louter betrekking hebben op de regularisatie van vergunningsplichtige projecten, overeenkomstig artikel 81 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning en alle ingrepen in de bodem al zijn uitgevoerd;
7° indien de stedenbouwkundige aanvraag kadert in verbeterd bodembeheer en uitsluitend betrekking heeft op een reliëfwijziging in agrarisch gebied, niet gelegen in een archeologische zone zoals opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones of een voorlopig of definitief beschermde archeologische site, als gevolg van een afgraving van teelaarde tot 40 cm en de latere toevoeging met dezelfde teelaarde.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels voor deze vrijstellingen bepalen.

De aanvrager van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen kan een al bekrachtigde archeologienota indienen als de aanvraag betrekking heeft op hetzelfde perceel of dezelfde percelen en als de ingreep in de bodem van de te vergunnen werken overeenkomt met de ingreep in de bodem van de werkzaamheden die in de bekrachtigde archeologienota zijn omschreven.

Als er in de archeologienota een archeologische opgraving werd opgelegd, moet deze zijn uitgevoerd en moet daarover een archeologierapport aan het agentschap zijn bezorgd. In het geval dat er gebruik is gemaakt van onderafdeling 7 van deze afdeling, moet de bekrachtigde nota zijn uitgevoerd. Als er in de nota een archeologische opgraving wordt opgelegd, moet daarover een archeologierapport aan het agentschap zijn bezorgd.

De archeologienota werd vervaardigd naar aanleiding van een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning. De verplichting tot de opmaak van een archeologienota wordt gekoppeld aan oppervlaktecriteria. Vanwege de ligging van het plangebied in een nog niet vastgestelde zone binnen een woonuitbreidingsgebied en het gegeven dat de opdrachtgever niet publieksrechtelijk is, geldt een verplichting voor het opstellen van een archeologienota bij bodemingrepen groter dan of gelijk aan 1000 m^2, waarbij het perceeloppervlak groter of gelijk aan 5000 m^2.

Aangezien de geplande ingrepen in het te ontwikkelen gebied in totaal een oppervlakte van 9.084 m^2 beslaan (binnen een totaal perceelsoppervlak van 63.415 m^2) en daarmee de maximale onderzoeksgrenzen

worden overschreden, dient de initiatiefnemer een bekrachtigde archeologienota te laten opmaken.[3] Genoemde oppervlakte van 9.084 m^2 heeft enkel betrekking op de percelen waar de woningen gebouwd gaan worden en waarvoor de vergunning wordt aangevraagd.

Het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied dient te gebeuren op grond van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetector (versie 2.0). Het doel van de Code is om als een minimale standaard te dienen voor de kwaliteit van archeologisch onderzoek en het gebruik van metaaldetectoren in Vlaanderen.[4]

De eventuele vondsten en bijhorende documentatie die tijdens het archeologisch onderzoek worden verzameld, zullen voorlopig worden bewaard bij Vlaams Erfgoed Centrum bvba. Na afronding van het totale onderzoek zullen de vondsten en data worden overgedragen.

1.1.6 Doelstelling en vraagstelling

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:
- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?

Het bureauonderzoek vormt binnen de archeologienota de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van het bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting. Daarbij worden onder andere de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), relevante historische kaarten en informatie-bronnen omtrent de ondergrond gebruikt.

De beschrijving van de historische, archeologische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

Aardkundige gegevens:
- Tertiaire kaart
- Quartairgeologische kaart 1:50.000
- Geomorfologische kaart
- Bodemkaart 1:50.000
- Bodembedekkingskaart
- Erosiekaart
- Hoogteverloopkaarten
- Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen
- Profielbeschrijvingen opgesteld bij opmaak van de bodemkaart

Archeologische gegevens:
- Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Historische gegevens:
- Kadasterplan
- Fricx kaarten uit 1712

[3] https://geo.onroerenderfgoed.be
[4] Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016

- Ferraris kaarten uit 1771-1778
- Atlas der buurtwegen 1840-1850
- Vandermaelenkaart 1846-1854
- Topografische Militaire Kaart 1850-1864
- Topografische kaart
- Luchtfoto's 1979-2012
- Orthofoto's
- Archeologische luchtfoto's

Externe partijen:

- Vlaamse Landmaatschappij
- Input Onroerend Erfgoed
- Regio-experts
- Literatuur
- Corine Landcover
- Gemeente
- Amateurarcheologen en heemkundekringen
- Nutsmaatschappijen
- Iconografische bronnen
- Toponymie
- Huidige gebruikers

Een aantal bronnen is niet geraadpleegd. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor dit gebied. In plaats van de bodemgebruikskaart is de kaart van het Gewestplan geraadpleegd. Archeologische luchtfoto's zijn er niet voor dit gebied. Vlaamse Landmaatschappij en Corine Landcover zijn niet benaderd omdat op basis van luchtfoto's voldoende inzicht was te krijgen in het landgebruik. Regio-experts, gemeente en heemkundekring zijn niet geraadpleegd omdat de resultaten van een recent archeologisch vooronderzoek op een direct noordelijk aangrenzend terrein konden worden geraadpleegd. Ook nutsmaatschappijen, iconografische bronnen, toponymie en huidige gebruikers zijn niet bevraagd.

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

Het onderzoeksgebied kenmerkt zich aardwetenschappelijk als volgt:

Bron	Informatie
Tertiaire kaart[5]	Formatie van Tielt, Lid van Egem (TtEg)
Quartairgeologische kaart 1:50.000 (afb. 8)[6]	Profieltype 1: Geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie E*LPw* eolische afzettingen (zand tot zandleem) uit het Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; en/of H*Q* hellingafzettingen van het Quartair
Geomorfologie[7]	Zandleemstreek
Bodemkaart 1:50.000 [8]	Pdc - Matig natte licht zandleembodem met sterk gevlekte,

[5] http://www.geopunt.be/kaart
[6] http://www.geopunt.be/kaart
[7] http://www.geopunt.be/kaart
[8] http://www.geopunt.be/kaart

Bron	Informatie
	verbrokkelde textuur B horizont Pbc - Droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont Pcc - Matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont Vep - Veenbodem zonder profiel
Reeds verrichte boringen[9]	Geen boringen bekend binnen het plangebied. **Kb21d68e-B72**, coördinaten: 76.439/186.846, 29-6-1884 0-25 cm –mv: zand 25-40 cm –mv: bed van grind, vel brokjes zandsteen 40-50 cm –mv: zand **Kb21d68e-B24**, coördinaten: 76.348/186.973, 16-10-1893 0-2 m –mv: zand, grijs, vanaf 1 m meer kleihoudend 2-3,5 m –mv: zand, grijs, fijn, zuiver, zeer glimmerhoudend
Hoogtekaart[10]	32-35 m TAW
Bodemerosie[11]	Medium erosiegevoelig

Volgens de Tertiair kaart komt in de ondergrond van het plangebied de Formatie van Tielt, Lid van Egem voor (TtEg). Deze formatie, en meer expliciet het Lid van Egem, bestaat uit grijsgroene zeer fijne zanden, kleilagen, zandsteenbanken en is glauconiet- en glimmerhoudend. Het materiaal werd afgezet in de zee die ook België bedekte tijdens het Midden- tot Laat-Ypresiaan (Vroeg-Eoceen, rond 50 miljoen jaar geleden). De Formatie van Tielt vormt een maximaal 50 meter dik pakket en wordt onderverdeeld in drie leden: het Silt van Kortemark, de Klei van Egemkapel en het Zand van Egem.[12]
Bestudering van de Quartairgeologische kaart laat ter plaatse profieltype 1 zien. Tielt ligt op een oost-west gerichte cuestarug, zoals ook zichtbaar is op het Digitaal Terrein Model. Deze cuestarug vormt de overgang tussen de vlakke Vlaamse vallei in het noorden en het lichtgolvende Midden-Vlaanderen in het zuiden. Het projectgebied is gelegen onderaan de steile zuidhelling van de cuesta. Een cuesta is een asymmetrische berg of heuvel waarvan de helling naar de ene zijde toe steiler is dan de tegenoverliggende helling. Cuesta's zijn ontstaan doordat de gesteenten parallel aan de bedding anders erodeerden dan die loodrecht daarop. Door langzaam afglijden van met water verzadigd sediment over een slecht doordringbare ondergrond, tijdens het Laat-Pleistoceen, werd het tertiaire substraat afgedekt met een zandige tot lemig-kleiige laag.
Hier overheen kwamen eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk ook het Vroeg-Holoceen te liggen. Tijdens het Weichseliaan heerste er in het noorden van West-Europa een poolklimaat en werd het landschap gekenmerkt door een toendravegetatie. Vanwege de schaarse begroeiing was de bodem blootgesteld aan winderosie. Op deze wijze werd door de wind veel bodemmateriaal verplaatst en in de vorm van glooiende dekzandlagen weer afgezet. Dankzij de geleidelijke stijging van de temperatuur tijdens het Holoceen (de laatste 10.000 jaar op de geologische tijdschaal) begon een dicht vegetatiedek zich te ontwikkelen. Sedimenten werden hierdoor gefixeerd en in de dekzanden ontwikkelden zich bodems.
De Quartaire afzetting is in de omgeving van het plangebied over het algemeen minder dan vier meter dik. De noordwestrand van het gebied valt net binnen een zone met fluviatiele afzettingen uit het Holoceen (afb. 8).

[9] http://www.geopunt.be/kaart

[10] http://www.geopunt.be/kaart
[11] http://www.geopunt.be/kaart
[12] hhtps://nl.wikipedia/wiki/Formatie_van_Tielt

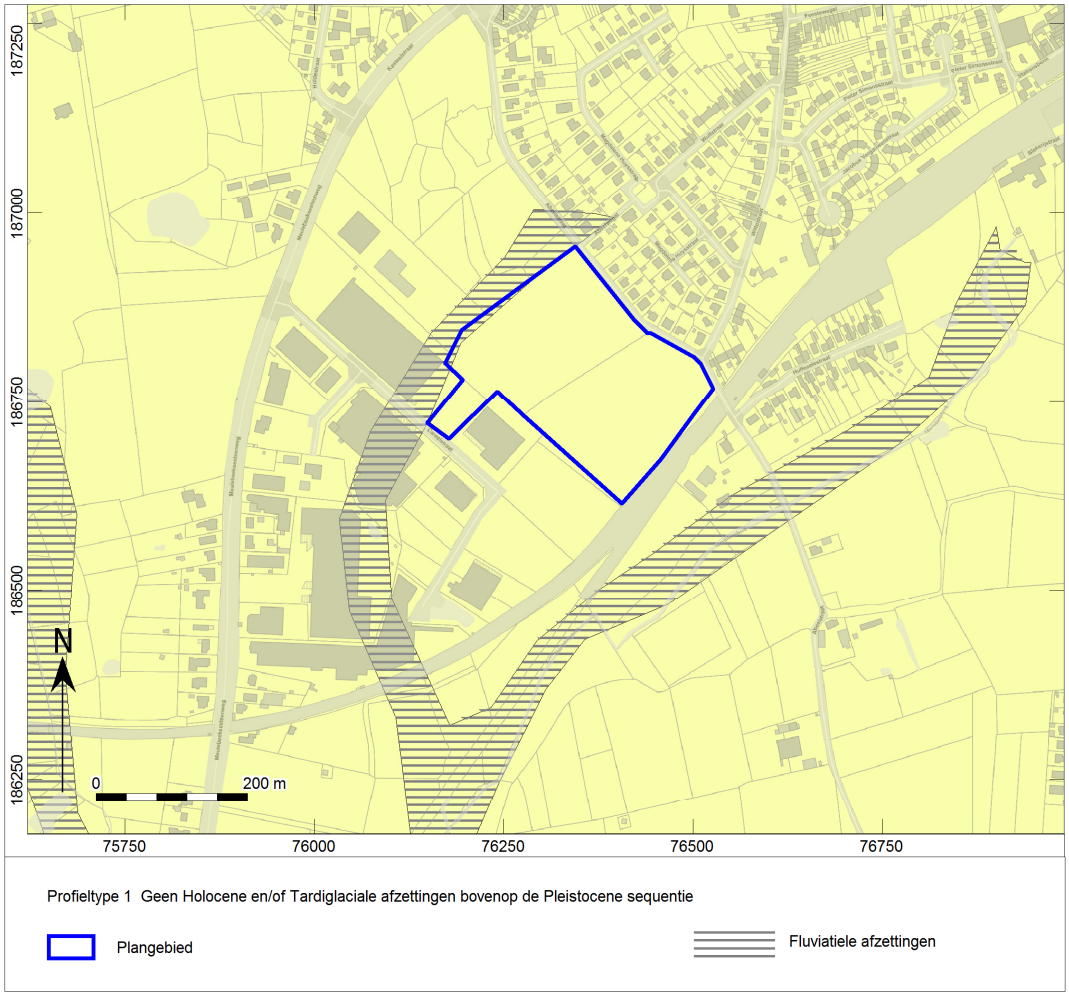

Afb. 8. Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart.

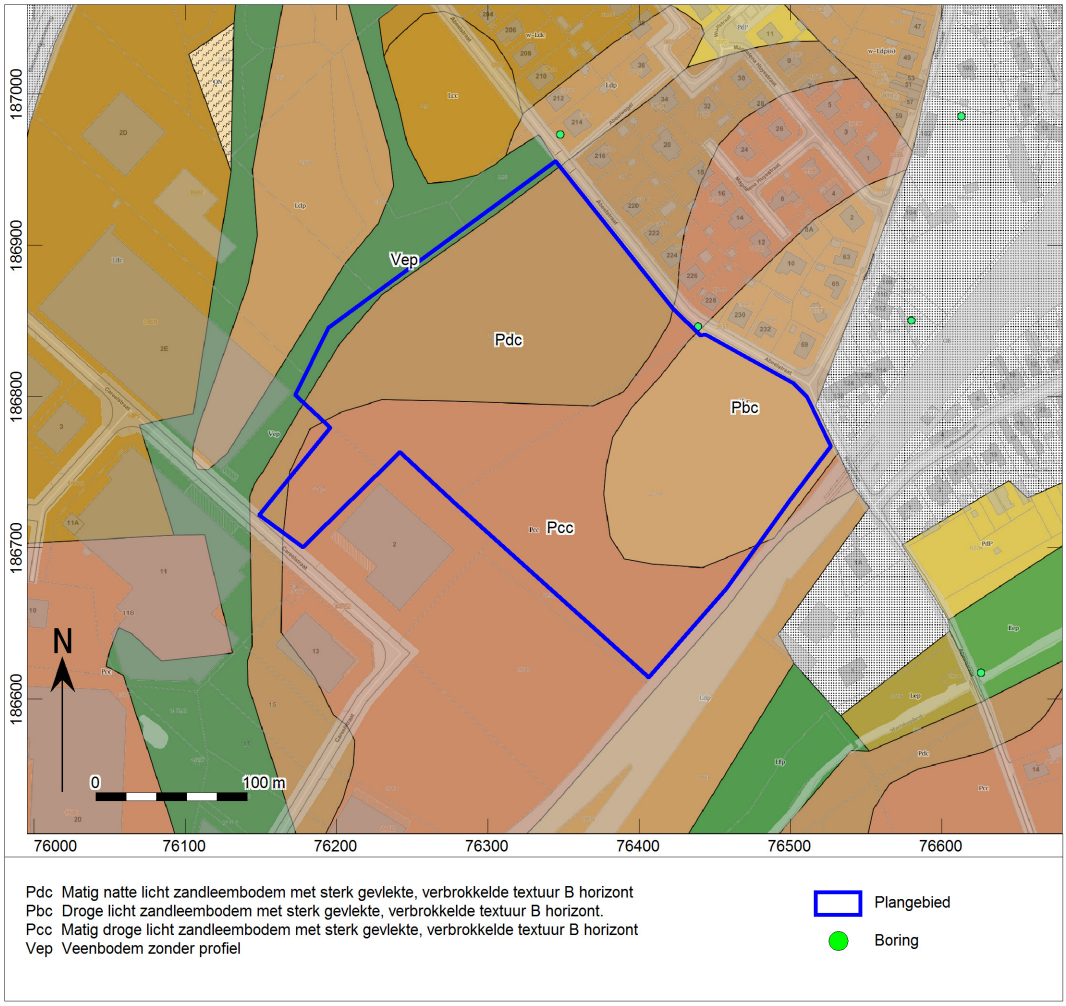

Afb. 9. Het plangebied op de bodemkaart.

Bestudering van de bodemkaart wijst uit dat ter plaatse van het plangebied een licht zandleembodem voorkomt die van noordwest naar zuidoost overgaat van matig nat naar droog. De droge bodem in het oostelijke deel hangt samen met een hier aanwezige rug die op de DTM goed te zien is.
Bij de matig natte en matig droge bodems op licht zandleem (Pdc en Pcc) is de humeuze bovengrond of bouwvoor homogeen en goed ontwikkeld, grijsbruin en gemiddeld 30 cm dik. De verbrokkelde textuur B is zwak ontwikkeld en begint op 40-60 cm beneden maaiveld, bij matig droge bodems doorgaans iets lager. De verbrokkelde textuur B is het gevolg van vermenging van de bouwvoor tijdens de in cultuurname met een deel van de uitlogingshorizont tot een homogeen goed humeuze Ap, waaronder een bruingele overgangshorizont van 20-30 cm voorkomt.
Droge bodems (Pbc) hebben doorgaans een 20-30 cm dikke (donker)grijsbruin, matig humeuze bouwvoor die rust op een bruinachtige, zwak humeuze overgangshorizont van 20-30 cm dik. Hieronder komt soms een enigszins uitgeloogde horizont voor. De verbrokkelde textuur B begint hier op 70-90 cm, roestverschijnselen vanaf 90 cm.
Ter plaatse van de zone met Holocene fluviatiele afzettingen, langs de noordwestrand van het plangebied, is sprake van een veenbodem zonder profiel (Vep). Deze hydromorfe veenbodem heeft een bruinzwarte bovengrond van 30 tot 120 cm dikte en met meer dan 30% organische stof. In het veen komen dikwijls lemige of kleiige, humusrijke lagen voor (afb. 9).
Een boring nabij de noordoostrand van het plangebied wijst uit dat het Quartaire pakket slechts twee meter dik is en rust op het fijne, zeer glimmerhoudende zand van Egem.

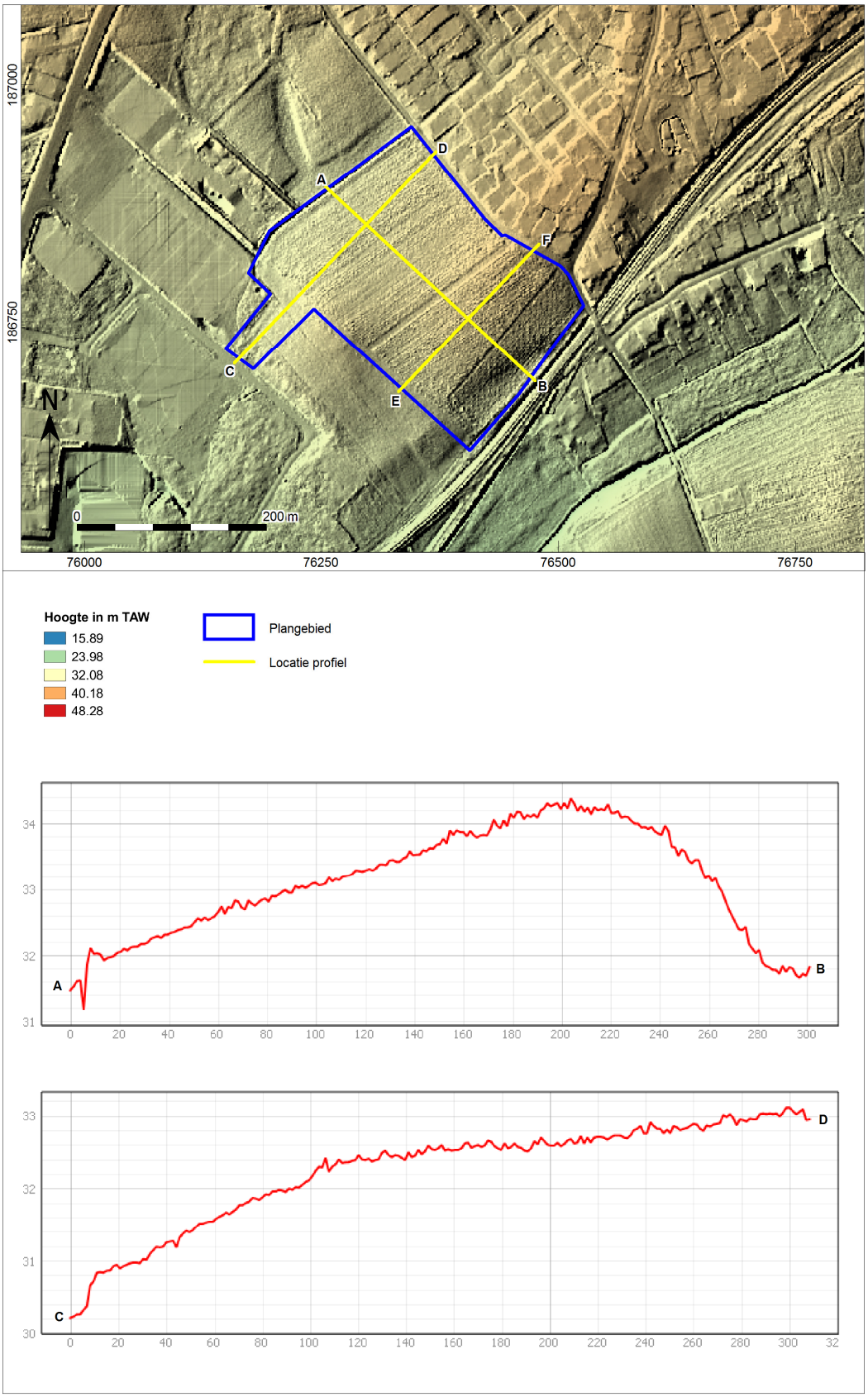
187000
186750
A
B
C
D
E
F
N
0
200 m
76000
76250
76500
76750
Hoogte in m TAW
15.89
23.98
32.08
40.18
48.28
Plangebied
Locatie profiel
34
33
32
31
A
B
0 20 40 60 80 100 120 140 160 180 200 220 240 260 280 300
33
32
31
30
C
D
0 20 40 60 80 100 120 140 160 180 200 220 240 260 280 300 32

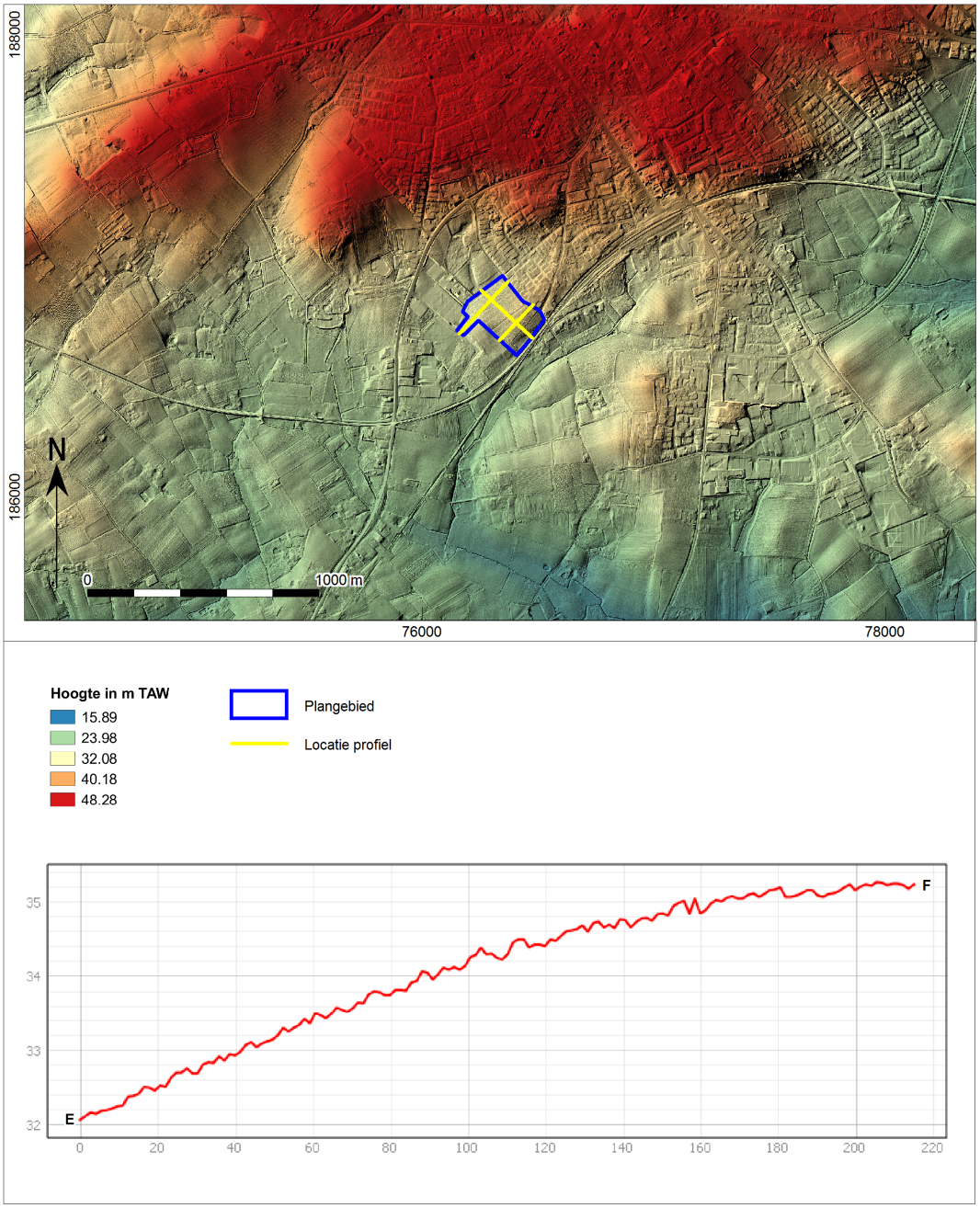

Afb. 10. Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM), inclusief profiel hoogteverloop.

Bestudering van het Digitaal Terrein Model Vlaanderen en de dwarsprofielen leert dat het plangebied op de noordwest-zuidoost as op een hoogte van 32 m TAW ligt, met uitzondering van een haaks hierop liggende rug die tot 34,3 m TAW reikt. In zuidwest-noordoost richting loopt het terrein iets op, namelijk van 31 naar 33 m TAW. Ter plaatse van de noordflank van de genoemde rug bedraagt het verloop 32,2 naar 35 m TAW, op de kruin van de rug nog iets meer.
Op het uitgezoomde DTM-beeld is te zien dat het plangebied gesitueerd is onder aan de zuidhelling van de cuestarug. Ook meer zuidelijk vertoont het landschap een afwisseling van hogere en lagere delen. Door de lagere delen zoeken waterlopen zoals de Marialoopbeek hun weg (afb. 10).

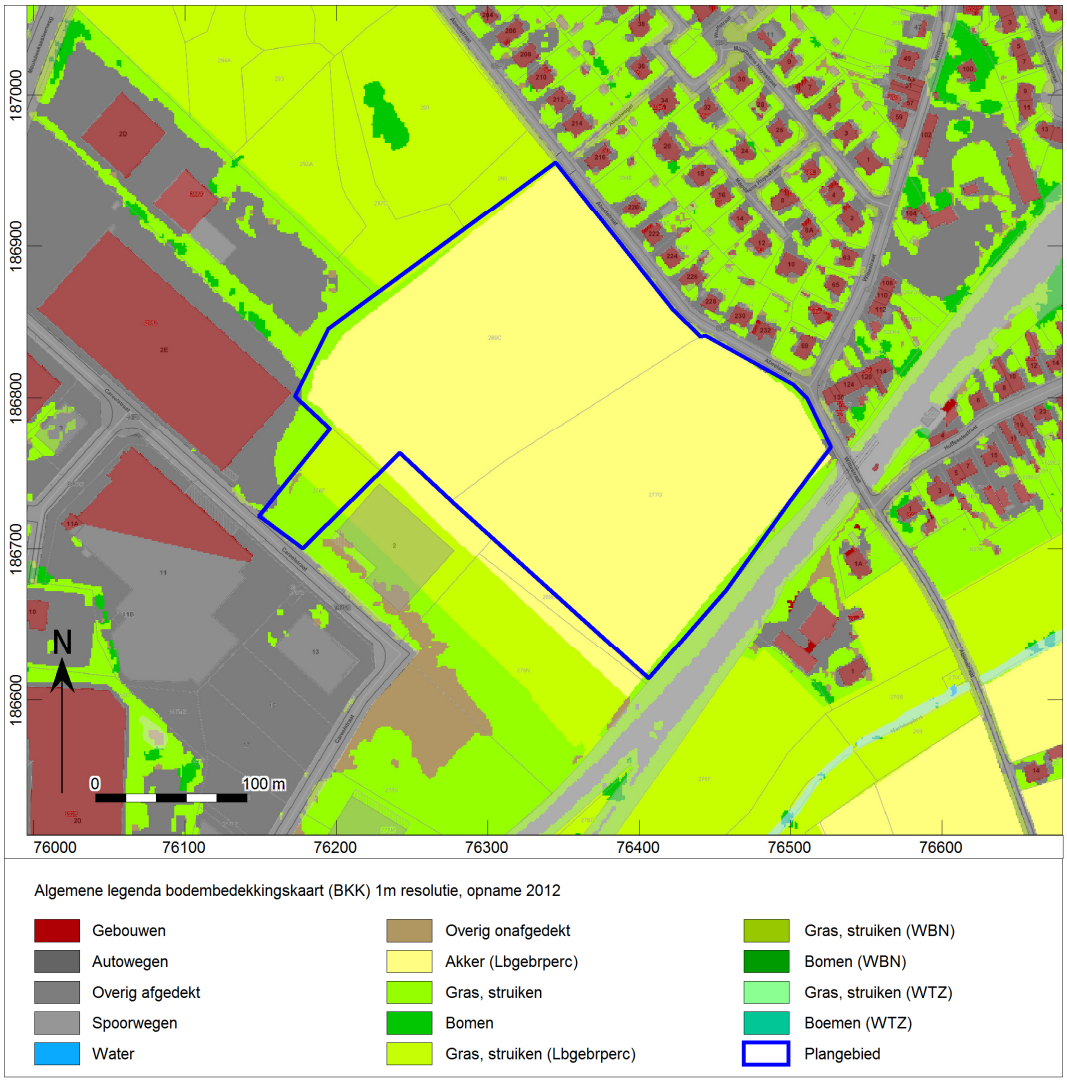

Afb. 11. Het plangebied op de Bodembedekkingskaart.

Op de bodembedekkingskaart, waarvan de opname uit 2012 dateert, is het plangebied overwegend aangegeven als akker. Alleen de uitloper van het terrein in zuidwestelijke richting heeft een bedekking van gras en mogelijk struiken (afb. 11).
Volgens de kaart bij het Gewestplan Roeselare-Tielt valt het terrein binnen de zone 'woonuitbreidingsgebied'. Een smalle strook aan de zuidwestzijde wordt gerekend tot de zone voor milieubelastende industrie (afb. 12).

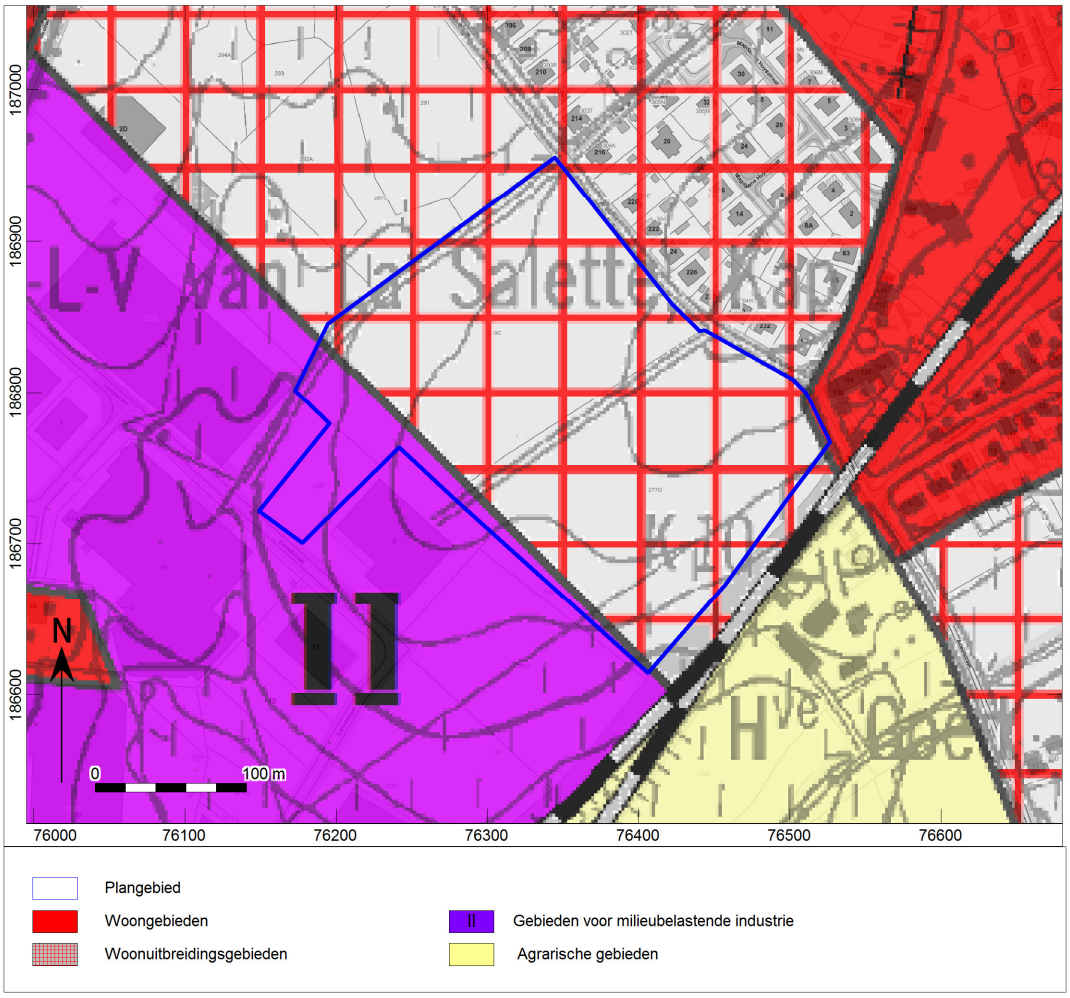

Afb. 12. Het plangebied op de kaart van het Gewestplan Roeselare-Tielt.

1.2.2 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Uit het onderzoeksgebied zijn in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed geen archeologische waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden bekend. In de omgeving zijn de volgende waarden vastgesteld (afb. 13):

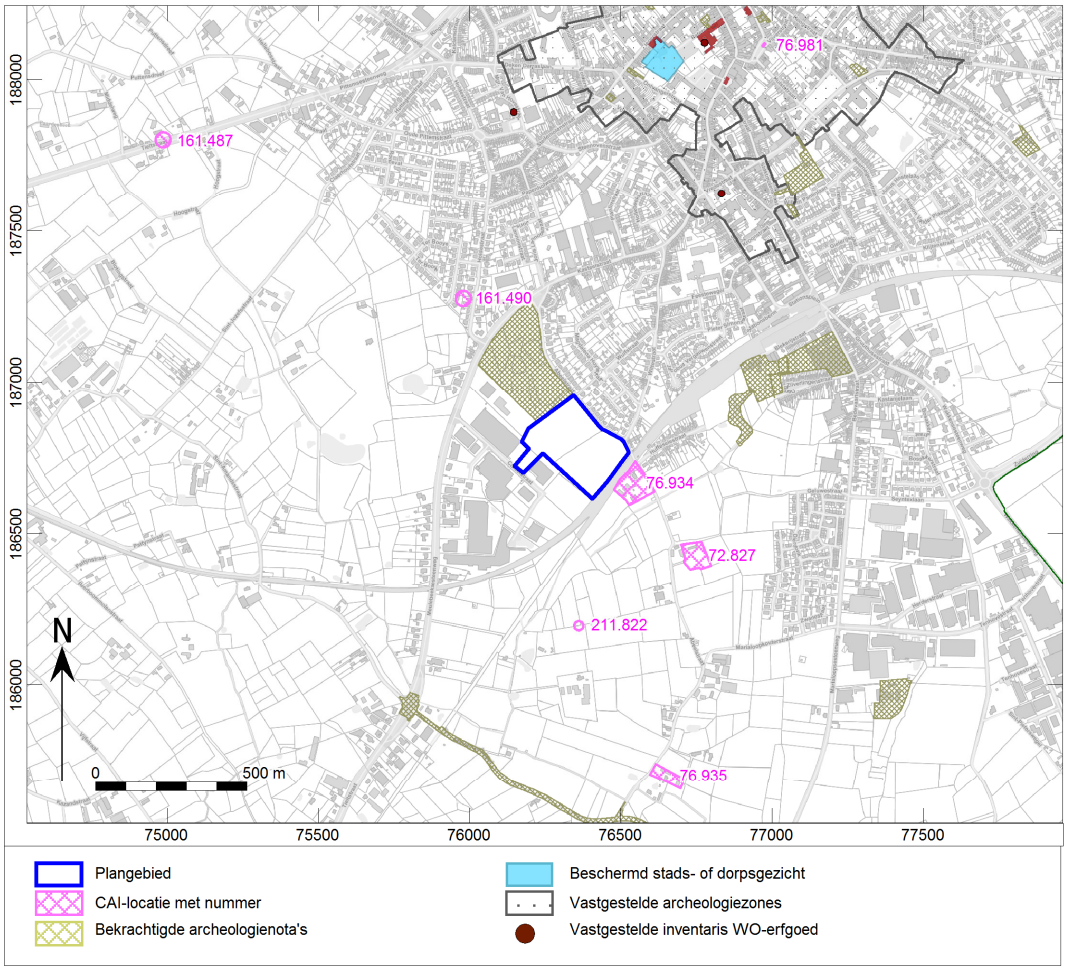

Afb. 13. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.

CAI nummer	Afstand t.o.v. plangebied	Datering	Omschrijving
72827	370 m ten zuidoosten	Late Middeleeuwen	Site met walgracht
76981	1410 m ten noordoosten	Late Middeleeuwen	Sporen zandwinning
		Middeleeuwen	Afvalkuil
		Romeinse tijd	Aardewerkscherven, losse vondst
		Late Middeleeuwen	Ophogingslagen
		Nieuwe tijd	Grondsporen
76934	70 m ten zuidoosten	Late Middeleeuwen	Site met walgracht
76935	960 m ten zuidzuidoosten	Late Middeleeuwen	Hoeve
161487	1550 m ten noordwesten	Neolithicum	Lithisch materiaal

161490	480 m ten noordwesten	Neolithicum	Lithisch materiaal
211822	430 m ten zuiden	Nieuwe tijd	Metaal, losse vondst

De oudste vondsten zijn gedaan op zo'n 500 en op ruim 1500 m ten noordwesten van het plangebied. Het gaat om concentraties lithisch materiaal uit het Neolithicum (CAI nrs. 161490 en 161487).
De vindplaatsen liggen op flanken van de cuestarug. Het materiaal werd verzameld tijdens een veldprospectie in 1990. Voor de eerste vindplaats ontbreekt een bijkomende specificatie van de vondsten, op de andere locatie werden gepolijste bijlen en meerdere typen pijlpunten aangetroffen.[13]
In een licht gebogen lijn ten zuiden van het plangebied bevinden zich de locaties van twee sites met walgracht en een hoeve uit de Late Middeleeuwen. Even zuidelijk van de spoorbaan Gent-De Panne ligt het Goed ter Meersch waarvan de walgracht in 1914 is gedempt. 'Ter Meersch' is een Tielts achterleen waarvan de benaming teruggaat op de 14de eeuwse bezitter. In 1358 splitst de baljuw van Tielt deze hofstede, eigendom van Philips van der Mersch, af van 'Tielt-ten-Hove' of 'Gruuthuse', het leenhof van Tielt opgericht in de 14de eeuw en via de ammanie van Tielt afhankelijk van het grafelijk kasteel van Kortrijk (CAI 976934).
Zo'n 300 m zuidelijker het Hof ter Mote, in oorsprong een omwalde hoeve gelegen op een terp (CAI 72827).
Nog eens 600 m zuidelijker het Goed te Huffelesele, waarvan de vroegste vermelding dateert uit 1443. Op de Ferrariskaart worden het woonhuis en schuur afgebeeld. De hoeve ligt in het dal van de Marialoopbeek. De naam Huffelesele zou verklaard kunnen worden als een natte weide langs de beek (*huffel*) waarnaast een vroegmiddeleeuws gebouw (*sale*) stond (CAI 76935).
Binnen het historisch centrum van Tielt, ongeveer 1400 m noordoostelijk, zijn sporen van een zandwinningskuil uit de Late Middeleeuwen bekend (CAI nr. 76981). De kuil was opgevuld met jonger materiaal uit de 15de-16de eeuw en bevatte ook een kleine hoeveelheid Romeinse aardewerkscherven. Ook in een nabijgelegen kuil met bouwafval lagen wat Romeinse scherven. De kuilen lagen in ophogingslagen vanaf de 15de eeuw. Bij een opgraving in 2005 naar aanleiding van geplande riolerings- en verbetering-werken zijn nog enkele paalkuiltjes uit de 17de-19de eeuw waargenomen. Daarbij zijn ook restanten van een lakenhal, een houten waterleiding en een schuilkelder uit de Tweede Wereldoorlog gedocumenteerd.[14]
De losse metaalvondst op ruim 400 m zuidelijk van het plangebied betreft een uniformknoop van een soldaat uit het leger van Napoleon (CAI 211822).

Beide vindplaatsen van neolithisch materiaal liggen op wat hogere delen van het landschap dan het onderhavige plangebied. De sites met walgracht zijn lager dan het plangebied gesitueerd. De iets verder weg gelegen hoeve staat langs een beek.
Een recent proefsleuvenonderzoek op het terrein tussen het plangebied en de Meulebeeksesteenweg heeft een aantal grondsporen uit de Late Middeleeuwen, de Nieuwe tijd en onbepaalde periode (kuilen, greppels, paalsporen, spoor van een houtskoolmeiler; één bouwfragment Romeins, in secundaire ligging) opgeleverd. De betekenis van de sporen was zo gering, dat verder onderzoek overbodig was.[15]

1.2.3 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

Historische situatie

De vroegste geschiedenis van Tielt is amper gekend. De ligging op de 50 m hoge cuestarug doet een oude occupatiegeschiedenis vermoeden. Op enkele plaatsen zijn concentraties lithische artefacten uit het Neolithicum aangetroffen en in het oude centrum ook Romeins materiaal.
Rond Tielt liggen plaatsen die het *-gem* of *-sele* toponiem dragen (onder meer Pittem, Kanegem, Aarsele), vermoedelijk vroegmiddeleeuwse plaatsnamen. Van vroegmiddeleeuwse bewoning zijn tot nu toe evenwel geen archeologische sporen gevonden.

[13] Calmeyn, 1994
[14] De Gryse, 2006
[15] Acke, Bartholomieux, Bruyninckx & Van Ransbeeck, 2016

Voor de naam Tielt bestaat geen sluitende etymologische verklaring. De eerste vermelding dateert pas uit 1105. In dat jaar schenkt Robrecht van Tielt zijn kerk aan het Sint-Salvatorskapittel van Harelbeke. Het toponiem 'Kromme Wal' verwijst in volmiddeleeuwse context naar een motteversterking die onder en ten noorden van de kerk gezocht moet worden. In 1275 wordt Tielt in een Compendium van privileges van de stad Tielt (1275-1568) uitdrukkelijk als 'stad' genoemd. De stadsrechten zullen enkele decennia eerder zijn verleend. De stad is nooit omwald geweest maar kende balies, een soort slagbomen bij de belangrijkste toegangen. In vermeldingen wordt onderscheid gemaakt tussen Tielt-binne (stedelijke kern) en Tielt-buiten, het omringende landbouwgebied. Een economische bloeiperiode begin in de 14de eeuw en kende ook in daaropvolgende eeuwen ups en downs als gevolg van periodieke plundering en verwoesting. De stad stond bekend om onder andere lakennijverheid en in later tijd de produktie van vlas en het bleken van lijnwaad. Vanaf het midden van de 18de eeuw worden de steenwegen aangelegd, in de 20ste eeuw komt industrialisatie op.
Tijdens de Eerste Wereldoorlog was het hoofdkwartier van het Duitse vierde leger gevestigd in een aantal Tieltse herenhuizen, in de Tweede Wereldoorlog werd de stad verscheidene keren gebombardeerd.[16]
De Meulebeeksesteenweg, meer noordelijk van het plangebied, is de opvolger van de Kortrijkse Heirweg, de Kasteelstraat dankt haar naam aan het kasteel Ronceval op het grondgebied van Pittem.

Bouwhistorische schets
Het historisch centrum van Tielt is aangewezen als een vastgestelde archeologische zone en beschermd stadsgezicht. Meerdere historische bouwwerken hebben de opeenvolgende verwoestingen redelijk overleefd. De Sint-Pieterskerk gaat terug op een romaanse kruiskerk en dateert zeker uit de vroege 12de eeuw. Het godshuis is in de loop der eeuwen verschillende malen herbouwd en hersteld. Heel belangrijk voor de historische ontwikkeling van Tielt is de mogelijke motte met neerhof. Ten noordoosten van de markt heeft Margaretha van Constantinopel rond het midden van de 13de eeuw een hospitaal of passantenhuis gesticht. Aan de Bruggestraat heeft het begijnhof van Tielt gelegen.[17]
Beide laatmiddeleeuwse sites met in oorsprong een walgracht en de alleenstaande hoeve ten zuiden van het plangebied zijn aangemerkt als bouwkundig relict.

Historische kaarten
De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Ferraris kaarten[18]	1771-1778	Plangebied ligt in delen meerdere percelen bouwland en grasland met bomen. In de noordhoek een huis of schuur van een naastgelegen erf. Mogelijk heeft dit erbuiten gelegen, aangezien projectie van het plangebied niet exact is uit te voeren. Aan de oostzijde de huidige Kasteelstraat. Langs de zuidoostrand twee gebouwen en iets zuidelijker het omgrachte Goed ter Meersch. Verder zuidelijk de site Hof ter Mote met enkele schuren. Langs de straat meer westelijk van het plangebied verspreid liggende erven.
Atlas der buurtwegen[19]	Ca. 1840-1850	Plangebied ligt in grote delen van twee percelen. Binnen de noordgrens loopt een voetpad. Langs en deels door de zuidgrens van het gebied een veldweg, ter plaatse van de huidige spoorbaan. Het gebouwtje in de noordhoek is hier verdwenen. Nabij de oosthoek, aan de overzijde van de Abeelstraat, een erf met twee haaks op elkaar staande gebouwen. De

[16] Thys, De Tollenaere & Willaert, 2017; https://nl.wikipedia.org/wiki/Tielt
[17] https://id.erfgoed.net; https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/300523
[18] Ferraris 1771-1778.
[19] onbekend 1840-1850.

Bron	Jaartal	Historische situatie
		ligging en afmeting van de gebouwen van beide sites met walgracht is gewijzigd ten opzichte van de Ferrariskaart.
Vandermaelen kaarten[20]	1846-1854	Plangebied laat zich niet geheel correct projecteren op de kaart, zodat de huidige Kasteelstraat door i.p.v. langs het gebied ligt. Het noordelijke voetpad is nog aanwezig, de zuidelijke veldweg is doorsneden door het tracé van de spoorbaan Gent-De Panne, het station ligt verder naar het noordoosten. Het gebied loopt af in zuidwestelijke richting. Goed ter Meersch is in een natte zone gelegen, Hof ter Mote op de noordwestflank van een hoger terreingedeelte. Binnen de gracht staat nog één gebouw.
Poppkaarten	Na 1842	Plangebied strekt zich uit over een groot deel van 2 percelen. Op het erf aan de overzijde van de Abeelstraat staat nog slechts één gebouw. De vroegere omgrachting van Goed ter Meersch is nog in de percelering te herkennen. De straatweg meer westelijk van het plangebied wordt hier voor het eerst aangeduid als steenweg Meulenbeke.
Topografische kaart[21]	1873	Plangebied ligt op een hoogte van 32,82 m. Erbij staat het toponiem Huffeseele. Vrijwel halverwege de lengterichting voert een veldweg in zuidwestelijke richting. Langs de verharde weg meer westelijk is een deel van de bebouwing verdwenen. Beide sites zijn met omgrachting weergegeven. Binnen de gracht van Hof ter Mote staan nu weer meer gebouwen. Erbij het toponiem Marialoopkauter.
Topografische kaart[22]	1939	De situatie in en rond het plangebied is nauwelijks veranderd. De meer westelijk gelegen weg loopt blijkens de benaming van Ingelmunster naar Tielt. Verder noordwestelijk het kasteel Ronceval. Van beide sites is Hof ter Mote nog omgeven door een gracht. Van de bestaande spoorlijn takt een lijn af in westelijke richting.
Topografische kaart[23]	1969	Plangebied ongewijzigd. Nabij de oosthoek is langs de Wittestraat een kapel gebouwd (O.L.V. van La Salette). De walgracht rond Hof ter Mote is niet meer aanwezig. Langs de zuidzijde van Goed ter Meersch stroomt de Marialoopbeek.
Luchtfoto[24]	1971	Plangebied ligt in delen van 3 akkerpercelen. Hiertussen loopt nog altijd het voetpad. In het noordelijk aangrenzende gebied lijkt een erf te worden aangelegd. De omgeving heeft nog een overwegend agrarisch karakter.
Luchtfoto[25]	1979-1990	Langs de oostrand, ter plaatse van de te bouwen zone woningen is mogelijk enige verharding aangebracht en bevinden zich silo's of persbulten van een hoeve uit de naaste omgeving. Aan de westzijde ontwikkelt zich een industriële zone.
Luchtfoto[26]	2013-2015	De opslag langs de oostrand van het plangebied is verdwenen evenals het bebouwde erf in het noordelijk gelegen gebied. Het gebied ten oosten van de Kasteelstraat is volgebouwd met huizen. Zuidoostwaarts nog overwegend agrarisch gebied.

[20] Vandermaelen 1846-1854.
[21] http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
[22] http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
[23] http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
[24] http://www.geopunt.be/kaart
[25] http://www.geopunt.be/kaart
[26] http://www.geopunt.be/kaart

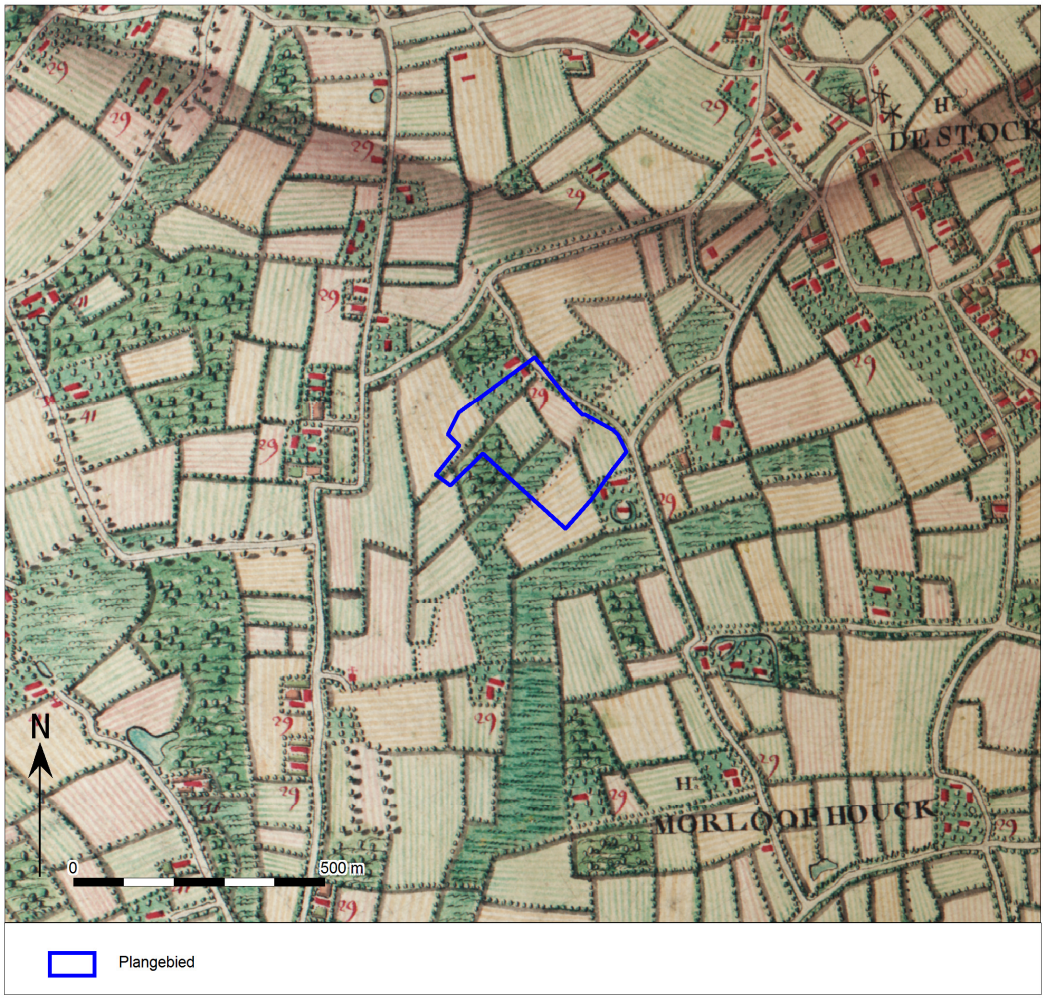

Afb. 14. Het plangebied op de Ferraris kaart.

De Ferrariskaarten (Carte de Ferraris) zijn een verzameling van 275 gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Zij kwamen tussen 1771 en 1778 tot stand onder leiding van Joseph de Ferraris, generaal bij de Oostenrijkse artillerie, veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische en grootschalige kartering, zowel in "België" als in heel West-Europa.[27] Op deze kaart ligt het plangebied in delen van meerdere percelen akker- en grasland, omzoomd met hagen. In de noordhoek staat een huis of schuur, behorend bij een naastliggend erf. Vermoedelijk is de projectie van het plangebied niet geheel correct, zodat het gebouw er ook net buiten kan liggen. Aan de oostzijde een voorloper van de Kasteelstraat. Langs de zuidoostrand twee gebouwen en iets zuidelijker het omgrachte Goed ter Meersch. Verder zuidelijk de site Hof ter Mote met enkele schuren. Langs de weg meer westelijk van het plangebied komen verspreid liggende erven voor (afb. 14).

[27] Http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten.

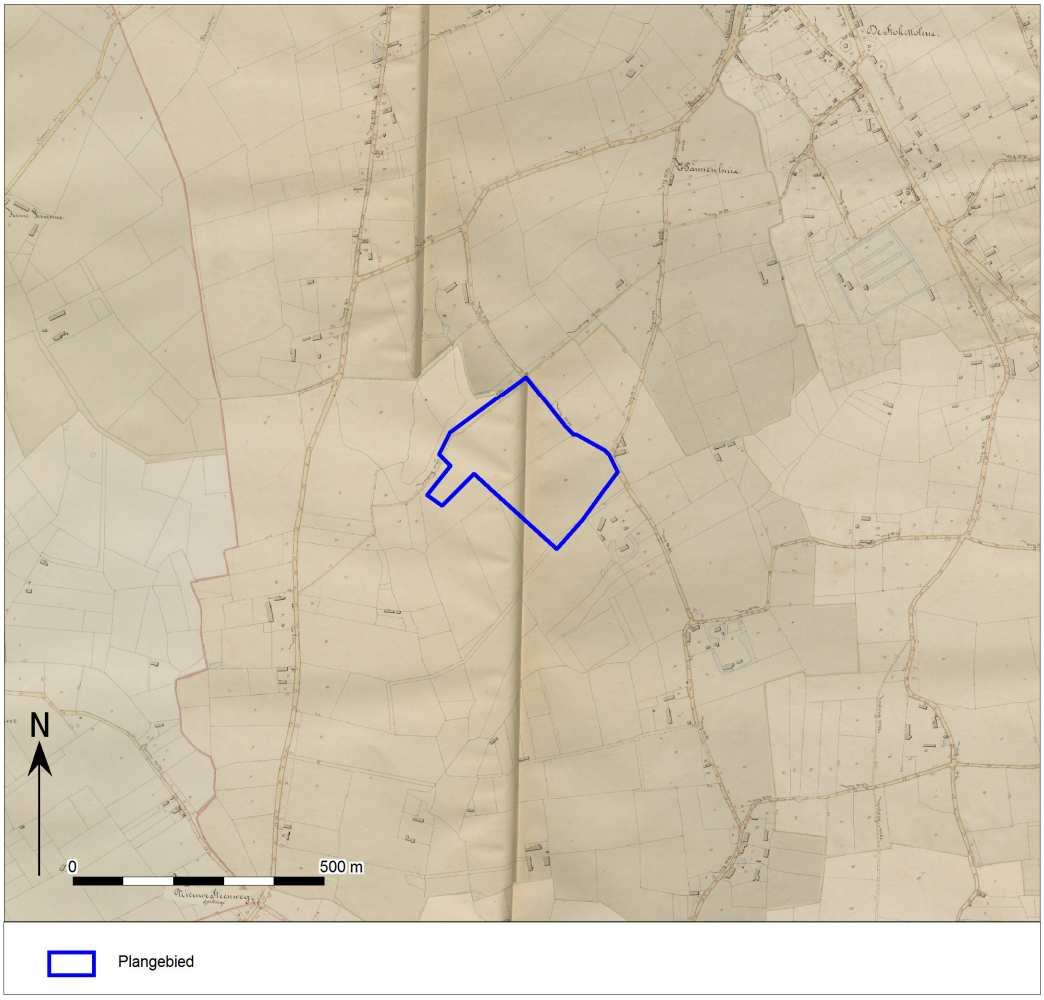

Afb. 15. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen.

Circa 60 jaar later werd de Atlas der Buurtwegen uitgegeven (afb. 15). Dit is een verzameling van boeken met overzichts- en detailplannen, daterend van rond 1840. Het plangebied ligt ter plaatse van twee percelen. Binnen de noordgrens loopt een voetpad. Langs, deels door de zuidgrens van het gebied is een veldweg zichtbaar ter plaatse van de huidige spoorlijn. Het gebouwtje in de noordhoek is verdwenen. Nabij de oosthoek, aan de overzijde van de Abeelstraat, een erf met twee haaks op elkaar staande gebouwen. De ligging en afmeting van de gebouwen op beide sites is gewijzigd ten opzichte van die op de Ferrariskaart.

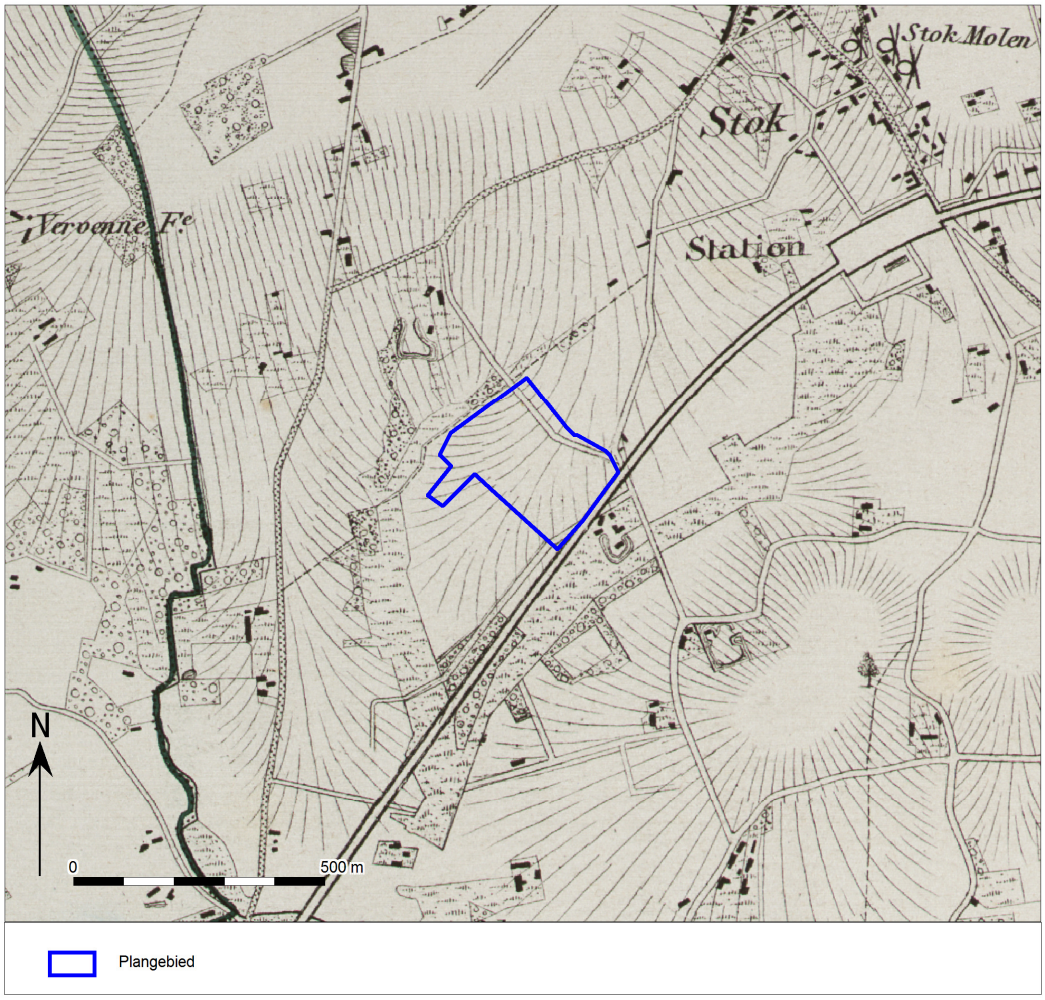

Afb. 16. Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.

Een zestal jaar later zijn de Vandermaelenkaarten samengesteld. Dit is een verzameling historische kaarten gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Zijn "*Carte topographique de la Belgique*" is gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1: 20.000. Het plangebied is op deze kaart niet geheel correct te projecteren. Daardoor loopt de huidige Kasteelstraat door in plaats van langs het gebied. Het voetpad bij de noordgrens is nog aanwezig, de zuidelijke veldweg wordt doorsneden door het tracé van de spoorbaan Gent-De Panne. Verder noordelijk het station. Goed te zien is dat het gebied afloopt in zuidwestelijke richting. Goed ter Meersch ligt in een natte zone, de beekloop wordt niet aangegeven. Hof ter Mote ligt op de noordwestflank van een hoogte in het terrein, hetgeen de naam van de hof kan verklaren. Binnen de omgrachting staat nu nog één gebouw (afb. 16).

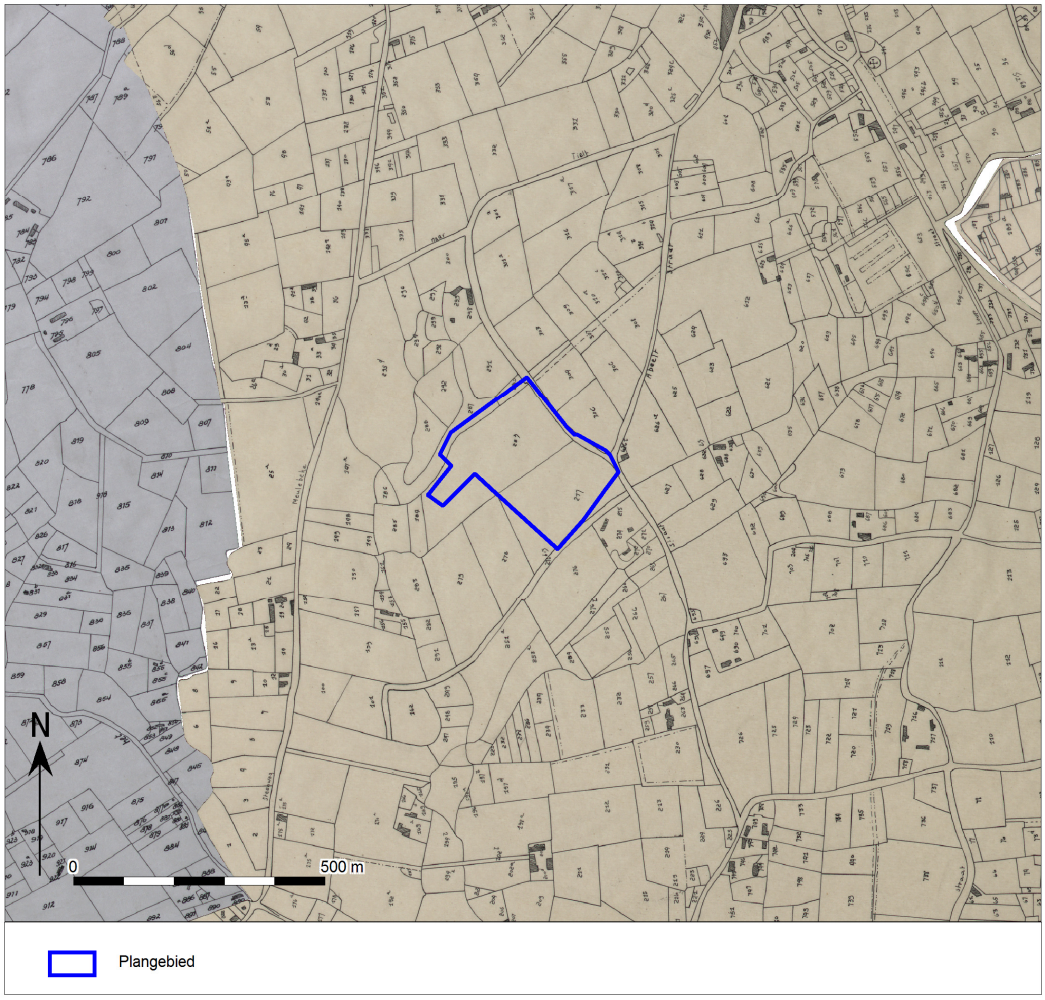

Afb. 17. Het plangebied op de Popp-kaarten.

Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Deze kaarten waren een gecommercialiseerde versie van het toenmalig kadaster van België en bevatten vele gegevens over gronden en percelen. Nadat Philippe Vandermaelen al in 1836 toelating had gekregen om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen, kreeg ook Popp deze toelating in 1842. Door het overlijden van Popp werd zijn 'Atlas cadastral parcellaire de la Belgique' niet afgemaakt. Deze kaart brengt het kadaster duidelijk in beeld. Het plangebied strekt zich uit over twee grote percelen. Op het erf aan de overzijde van de Abeelstraat staat nog slechts één gebouw. De vroegere omgrachting van Goed ter Meersch is nog in de percelering te herkennen. De straatweg meer westelijk van het plangebied wordt op deze kaart voor het eerst aangeduid als steenweg Meulenbeke (afb. 17).

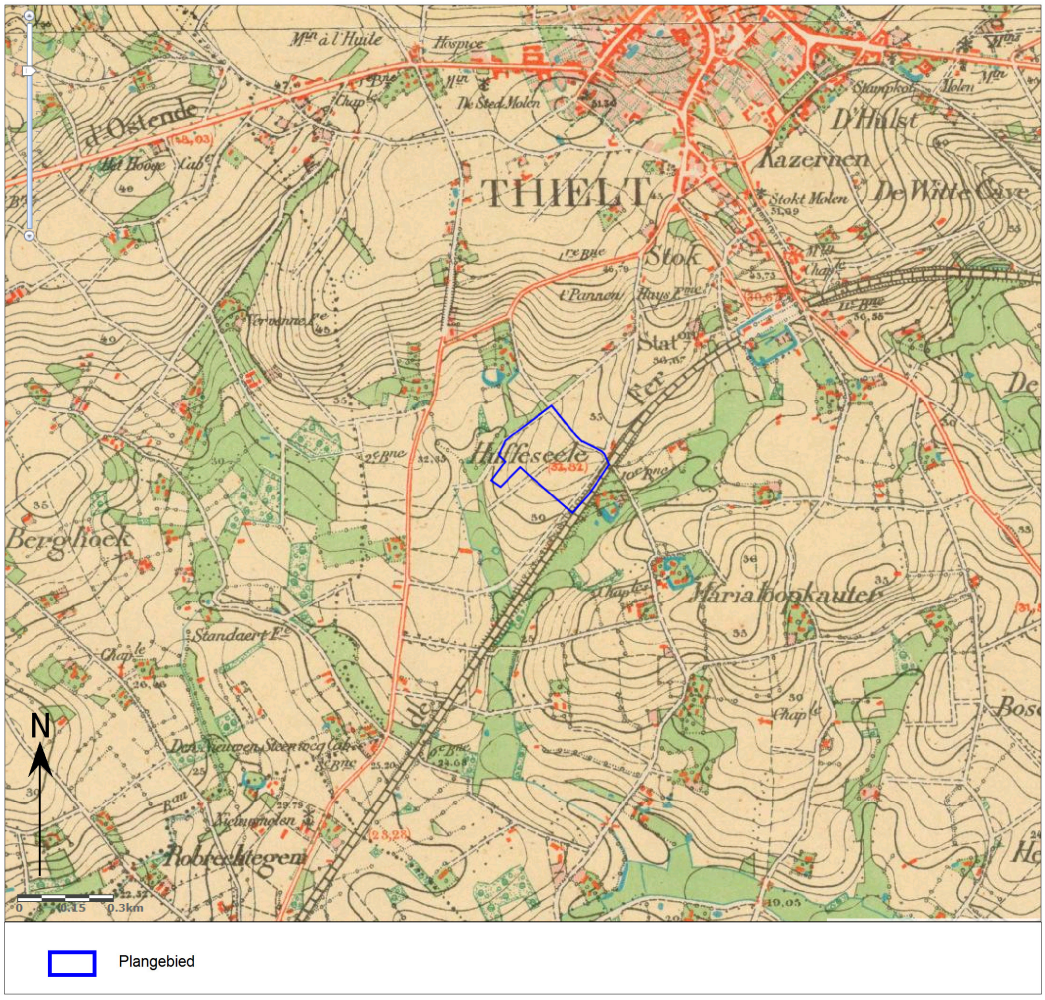

Afb. 18. Het plangebied op de historische kaart van 1873.

Op een topografische kaart uit 1873, in de collectie van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI)[28], wordt dankzij de hoogtelijnen duidelijk dat het plangebied op een hoogte van 32,82 m ligt. Erbij het toponiem Huffeseele. Vrijwel halverwege de lengterichting van het terrein voert een veldweg in zuidwestelijke richting. Langs de verharde weg, meer westelijk, is een deel van de bebouwing verdwenen. Beide sites zijn met hun omgrachting weergegeven. Binnen de gracht van Hof ter Mote staan nu weer meer gebouwen. Het toponiem Marialoopkauter verwijst naar de beekloop en de droge, makkelijk te bewerken gronden (afb. 18).

[28] http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/

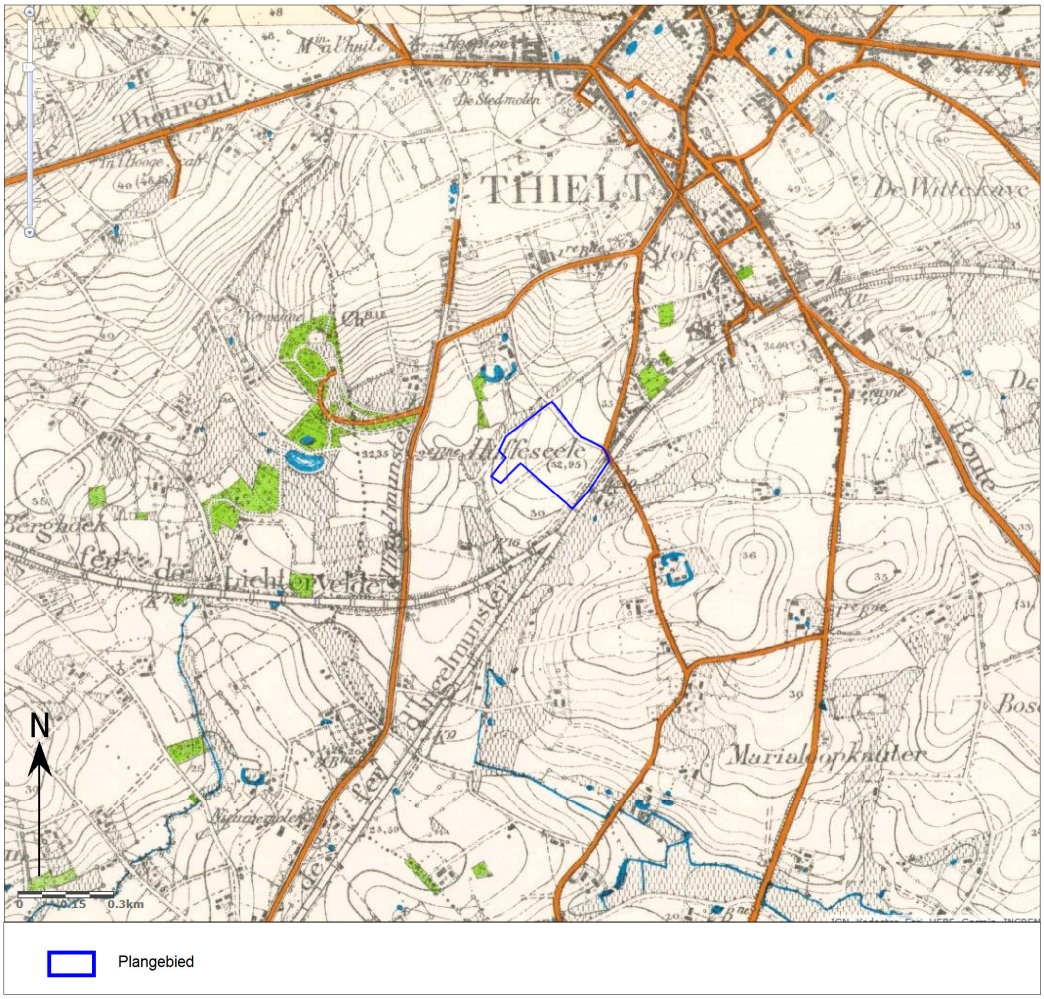

Afb. 19. Het plangebied op de historische kaart van 1939.

Ruim 50 jaar later is er nog weinig veranderd in en rond het plangebied. De meer westelijk gelegen weg loopt blijkens het bijschrift van Ingelmunster naar Tielt. Verder noordwestelijk laat deze kaart uit 1939, eveneens in de collectie van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), kasteel Ronceval zien dat in het laatste kwart van de 19de eeuw werd gebouwd. Van beide zuidelijk gelegen sites wordt Hof ter Mote nog omgeven met een gracht. Vanaf de bestaande spoorlijn is een aftakking gemaakt in westelijke richting (afb. 19).

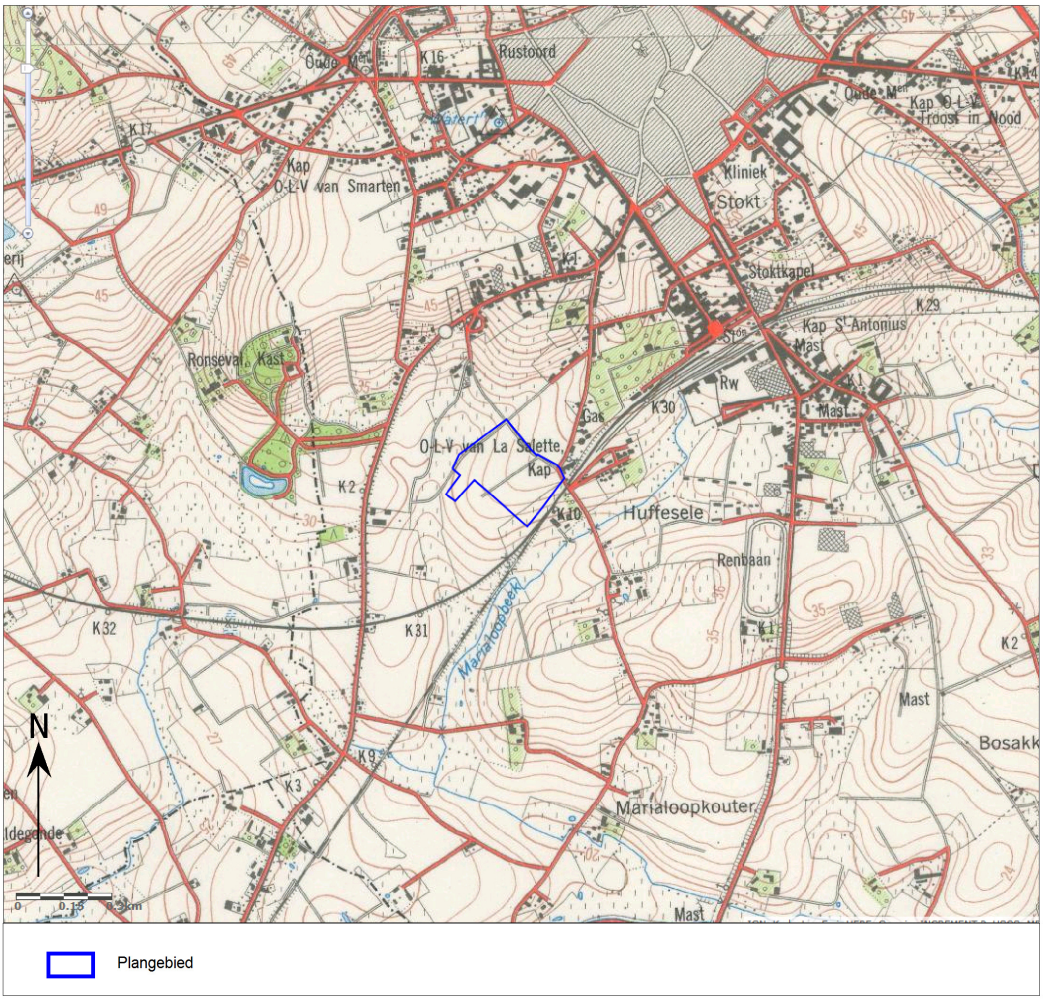

Afb. 20. Het plangebied op de historische kaart van 1969.

Dertig jaar later is de situatie van het plangebied nog altijd ongewijzigd, zoals deze kaart van het NGI laat zien. Nabij de oosthoek is langs de Abeelstraat (Wittestraat) een kapel gebouwd, de O.L.V. van La Salette. De walgracht rond Hof ter Mote is niet meer aanwezig. Langs de zuidzijde van Goed ter Meersch is de loop van de Marialoopbeek aangegeven (afb. 20).

Afb. 21. Het plangebied op een luchtfoto van 1971.

Omstreeks 1970 ligt het plangebied in delen van drie akkerpercelen. Tussen de akkers is het oude voetpad nog te zien. De luchtfoto toont dat in het noordelijk aangrenzende gebied vermoedelijk een hoeve wordt gebouwd. De omgeving is nog overwegend agrarisch (afb. 21).
Zo'n 15 jaar later is langs de oostrand van het plangebied, ter plaatse van de zone waar woningen gebouwd zullen gaan worden, mogelijk enige verharding aangebracht en bevinden zich silo's of persbulten van een nabijgelegen agrarisch bedrijf. Aan de westzijde ontwikkelt zich een industriële zone (afb. 22).
Op een vrij recente luchtfoto is van de zone met mogelijke verharding en silo's niets meer te zien. Ook het agrarisch bedrijf meer noordelijk is verdwenen. Het terrein aan de overzijde van de Kasteelstraat is volgebouwd met woningen. Aan de zuidoostzijde is het landschap nog overwegend agrarisch (afb. 23).

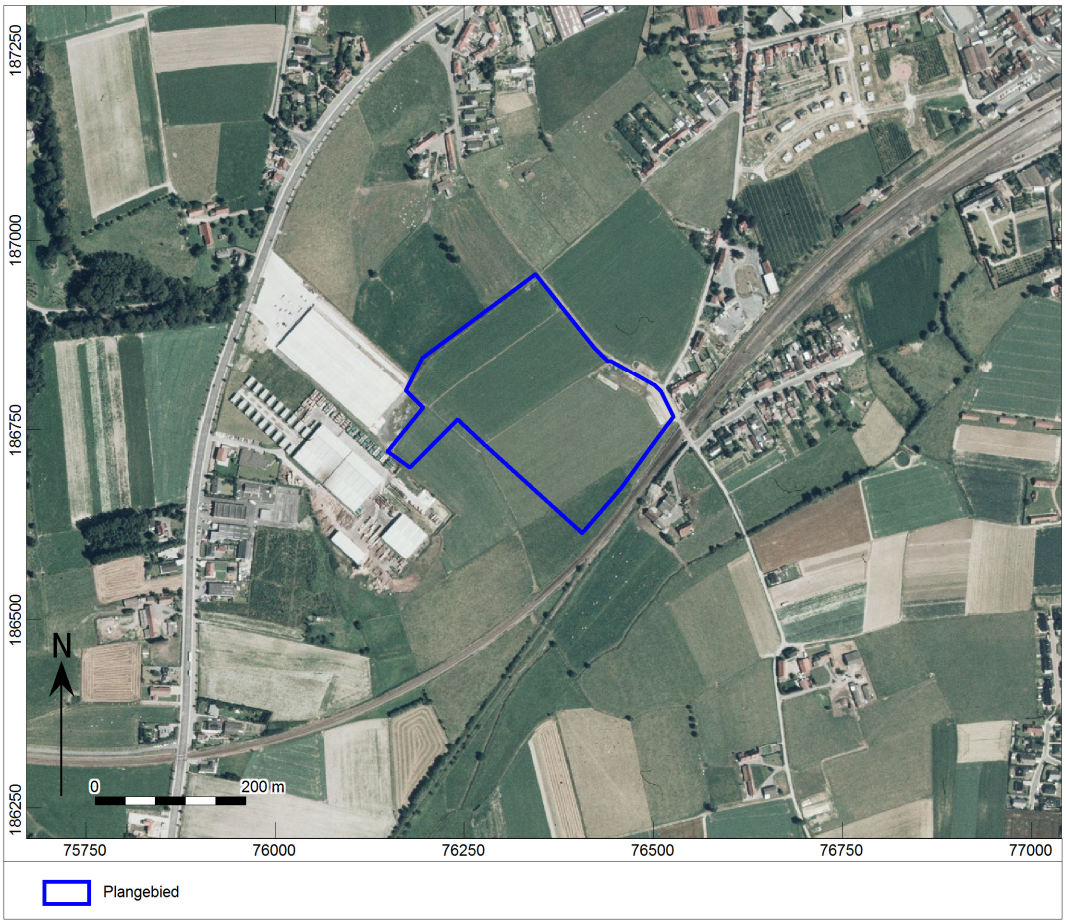

Afb. 22. Het plangebied op een luchtfoto uit 1979-1990.

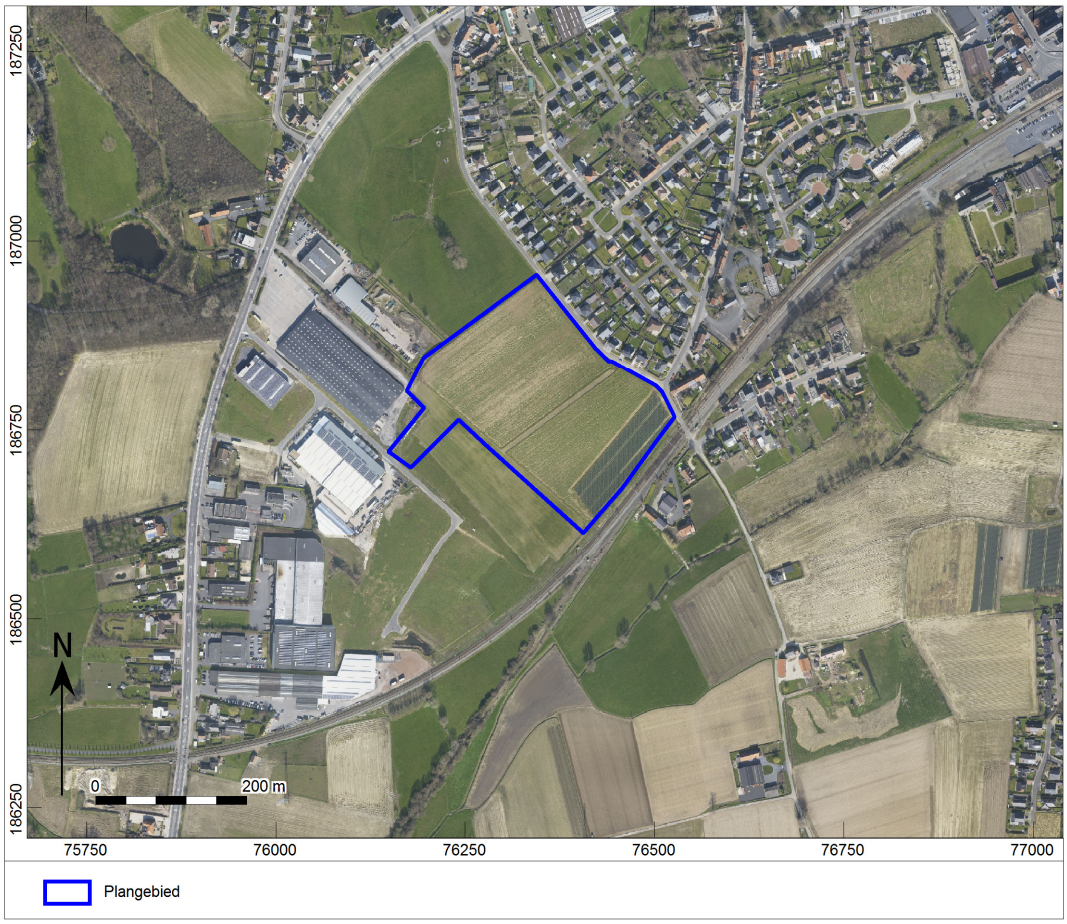

Afb. 23. Het plangebied op een luchtfoto uit 2013-2015.

1.2.4 Potentieel tot kennisvermeerdering, verwachting en conclusie

De voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *"Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?"* kan als volgt worden beantwoord:

Uit de geraadpleegde aardwetenschappelijke bronnen blijkt dat het plangebied zich op eolische afzettingen bevindt. Door de ligging op hellend terrein is er ook sprake van hellingsafzettingen. Op basis van de ontstaansgeschiedenis van deze laat-pleistocene afzettingen kunnen in potentie archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum voorkomen. Verder bestaat het plangebied uit licht zandleembodems die van zuidoost richting noordwest overgaan van droog naar matig nat en eindigen in een strook veenbodem zonder profiel. De zandleembodems hebben een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont. In het zuidelijk deel van het plangebied, dat op de zuidflank van een 50 meter hoge cuestarug is gesitueerd, ligt een zuidwest-noordoost georiënteerde rug die ruim twee meter hoger reikt dan zijn omgeving.

Op basis van historische bronnen en kaartmateriaal blijkt het plangebied minstens vanaf de 18de eeuw in gebruik te zijn geweest als akkerland of weiland. Gezien de kwaliteit van de bodem zal dat ook al in de eeuwen daarvoor het geval zijn geweest. Blijkens luchtfoto's heeft een strook langs de oostrand, waar de bouw van woningen zal plaatsvinden, eind vorige/begin deze eeuw gediend als opslagterrein van een nabijgelegen hoeve.
De CAI-meldingen uit de omgeving zijn te verdelen in drie groepen:
-twee concentraties van lithisch materiaal uit het Neolithicum zijn verder noordwestelijk aangetroffen op flanken van de cuestarug;
-zuidwaarts van het plangebied twee laatmiddeleeuwse sites met walgracht nabij de Marialoopbeek en meer zuidelijk nog een hoeve direct langs een beek;

-in de historische kern Tielt sporen van een zandwinningskuil uit de Late Middeleeuwen, opgevuld met jonger materiaal uit de 15de-16de eeuw, een kleine hoeveelheid Romeinse scherven en enkele sporen uit de 17de-19de eeuw.
Een recent proefsleuvenonderzoek in de akker direct noordelijk van het plangebied leverde een aantal grondsporen op uit de Late Middeleeuwen, de Nieuwe tijd en onbepaalde periode (kuilen, greppels, paalsporen, houtskoolmeiler; één bouwfragment Romeins, in secundaire ligging).
Van de historiek van Tielt is geweten dat de plaats (later: stad) in 1105 voor het eerst wordt vermeld en dat eeuwenlang onderscheid werd gemaakt tussen Tielt-binne, de historische kern, en Tielt-buiten als het omringende landbouwgebied.

Vanwege het ontbreken van indicaties voor een begraven bodem (zoals een podzolbodem) binnen het plangebied en het gegeven op de bodemkaart dat sprake is van een verbrokkelde B-horizont, mogelijk veroorzaakt door grondbewerking waarbij de E- en/of B-horizont (deels) in de bouwvoor is opgenomen, is er in principe geen verwachting meer op intacte steentijdsites. Wel is er enige verwachting op resten of sporenniveau's vanaf het Neolithicum. Deze verwachting is algemeen gebaseerd op de afzettingen, de rug in het zuidelijke en de venige laagte in het noordelijke deel, alsook de resultaten van het archeologisch onderzoek in het aangrenzende terrein. Het bij dit onderzoek onder andere aangetroffen restant van een houtskoolmeiler zou kunnen wijzen op enige nijverheid en/of bewoning die, gezien de datering van houtskoolmeilers, terug zou kunnen gaan tot de Vroege Middeleeuwen.
Archeologische resten en/of sporen vanaf het Neolithicum tot en met Nieuwe tijd kenmerken zich door een sporenniveau en zullen zich manifesteren in de vorm van overblijfselen van nederzettingen, kuilen, putten en erfafscheidingen. Het sporenniveau is het beste zichtbaar juist onder de bouwvoor (Ap-horizont). Momenteel is de exacte dikte van de bouwvoor echter niet geweten.
Geen verwachting is er voor archeologische resten of sporen uit de Nieuwste tijd. Op historisch kaartmateriaal vanaf de 18de eeuw is het gebied tot op heden als akker- of weiland gebruikt. De kortstondige opslag van materiaal langs de oostrand, in de periode rond de eeuwwisseling, zal weinig impact op de bodem hebben gehad en is niet relevant uit oogpunt van kennis.

De beantwoording van de overige onderzoeksvraag is als volgt:
- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*

Op basis van het huidige en vroegere gebruik van het plangebied kan verondersteld worden dat de bodem over het algemeen tot een 30 à 40 cm –mv is omgewerkt en daarmee verstoord.
Bij de toekomstige nieuwbouw zullen op de uitgegeven percelen bodemingrepen plaatsvinden die vermoedelijk tot op het archeologische niveau zullen reiken en dieper. Deze bodemingrepen zullen veroorzaakt worden door de aanleg van negen bouwblokken met elk een oppervlakte van 200 m^2 en door de aanleg van voorzieningen in de voor- en achtertuinen van de woonblokken. Daarbij moet gedacht worden aan de aanleg van opritten, kabels en leidingen, terrassen etc. Al deze werkzaamheden zullen naar verwachting een impact hebben op potentiële archeologische vindplaatsen. Het oppervlak van de te ontwikkelen zone bedraagt 9.084 m^2. Eventuele archeologische vindplaatsen binnen deze zone dreigen direct verstoord te worden door de geplande bodemingrepen of anderszins dreigt er degradatie van het kennispotentieel als gevolg van een versnippering van eventuele archeologische waarden door de meervoudige kleine bodemingrepen. Daarmee zal de toekomstige invulling van het resterende deel van het plangebied het kennispotentieel van eventuele archeologische waarden aanzienlijk degraderen. Doordat het plangebied opgesplitst zal worden in een groot aantal kleine, bebouwde kavels met bijbehorende lijninfrastructuur, zal het gebied nooit meer als aaneensluitend geheel kunnen worden onderzocht. Dit geldt ook voor de smalle delen die tussen de kavels komen te liggen maar niet fysiek verstoord zullen worden. De waarde van een eventuele site als ensemble gaat hier volledig verloren. Om deze reden wordt geadviseerd om de volledige zone archeologisch te waarderen. Behoud in situ is hier niet mogelijk.
Voor het plangebied als geheel is een algemene verwachting op archeologische resten en/of sporenniveaus vanaf het Neolithicum tot de Nieuwe tijd. Op basis van de bodemkaart is aannemelijk dat een podzol ontbreekt en de bodem als gevolg van agrarische grondbewerking deels is verploegd, hetgeen uiteraard nadelig kan zijn voor in ieder geval het vondstniveau en mogelijk ook het sporenniveau.
Om meer duidelijkheid te krijgen in de mate van verstoring en de verwachting vanuit het bureauonderzoek te toetsen, adviseert Vlaams Erfgoed Centrum voor de zone waar de woningen gebouwd gaan worden een archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven. Afhankelijk van de

resultaten hiervan en de mate van kenniswinst kan dit onderzoek een vervolg krijgen in de vorm van een vlakdekkende opgraving.
Om eventuele economische schade te voorkomen, heeft opdrachtgever ervoor gekozen het Programma van Maatregelen volgens het uitgesteld traject te laten uitvoeren.
Volgens het Masterplan Tielt-Huffeseele zullen op het overige deel van het plangebied in de toekomst bedrijfspanden worden gebouwd. De plannen hiervoor moeten nog verder worden uitgewerkt en maken geen deel uit van het woningbouwproject. Deze plannen maken dan ook geen deel uit van de stedenbouwkundige aanvraag en vallen daarmee buiten het voorliggende onderzoek.

1.2.5 Samenvatting

Op een smalle strook langs de westzijde van de Kasteelstraat te Tielt, ter hoogte van het deel Wulfstraat-Wittestraat zullen 27 woningen worden gebouwd in clusters van drie. Hierbij zullen de natuurlijke hoogteverschillen in het terrein gevolgd worden. De woningen worden omzoomd door groen. Deze bouw betekent een bodemverstoring tot 100 cm beneden maaiveld, over een oppervlakte van 9.084 m^2.
De bouwplannen maken deel uit van het Masterplan Tielt Huffeseele, waarbij de verdere invulling van het gebied in de toekomst zal bestaan uit bedrijfspanden.
Op basis van het bureauonderzoek wordt een verwachting uitgesproken op archeologische resten en/of sporen vanaf het Neolithicum tot de Nieuwe tijd. Dit naar aanleiding van landschappelijke kenmerken, aanwezige bodems, vondstmeldingen uit de (wijdere) omgeving en de bevindingen van een recent uitgevoerd proefsleuvenonderzoek in het noordelijk aangrenzende terrein.
Vanwege het aannemelijk ontbreken van een podzol en deels verploegde bodem, hetgeen nadelig kan zijn voor het vondstniveau en mogelijk ook een sporenniveau, adviseert Vlaams Erfgoed Centrum voor de zone waar de woningen gebouwd gaan worden een archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven. Afhankelijk van de resultaten hiervan en de mate van kenniswinst kan dit onderzoek een vervolg krijgen in de vorm van een vlakdekkende opgraving.

Literatuur

Acke, B., Bartholomieux, B., Bruyninckx, T. & L. van Ransbeeck, 2016: Archeologienota Tielt Kasteelstraat (prov. West-Vlaanderen). Verslag van resultaten bureauonderzoek, Monument Vandekerckhove 2016E63.

Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016: Code van Goede Praktijk voor de uitvoering en rapportage over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2,0.

Calmeyn D., 1994: De prehistorische mens op de Pittems-Egemse cuesta. Een voorlopig beeld na 5 jaar veldprospectie, *De Roede van Tielt* 25/4, pag. 142-200.

De Gryse J., 2006: Archeologisch onderzoek in het centrum van Tielt (opgravingsverslag).

De Moor G., Lootens M., Van De Velde D. & L. Meert, 1997: *Toelichting bij de Quartair geologische kaart. Tielt - kaartblad 21*, Brussel.

Ervynck, A., S. Debruyne, R. Ribbens, 2015: *Assessment; Een handleiding voor de archeoloog.* Onroerend Erfgoed, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed.

Ferraris, J., 1771-1778: *Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsendom Luik*.

Fricx, E., 1712: *Carte de Pays-Bas*.

Jacobs, P., M. de Ceucelaire, E. Stevens & M. Verschuren, 1993: Philosophy and methodology of the new geological map of the Tertiary formations, Northwest Flanders, Belgium. *Bull Soc belge Géol 102*,

Kadaster, 1850-1864: *Topografische Militaire Kaart, kaartblad 56*. Nationaal Archief.

Masterplan Tielt Huffeseele, versie 17-151 dd. 19-12-2017.

Onbekend, 1840-1850: *Atlas der buurtwegen*.

Thys, C. De Tollenaere, J. & A. Willaert, 2017: Blekerijstraat (Tielt, West-Vlaanderen). Archeologienota, Ruben Willaert bvba.

Vandermaelen, F. , 1846-1854: Cartes toppographiques de la Belgique.

Geraadpleegde websites

http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten
http://www.geopunt.be/kaart
https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html
https://id.erfgoed.net
https://nl.wikipedia.org/wiki/Tielt
http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/

Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.
Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.
Afb. 3. Streetview van het plangebied, vanuit het noorden (bron: Google maps).
Afb. 4. Situering van de te bebouwen zone, de bufferstrook en de tuinzone
Afb. 5. Impressie van de geschakelde woningen langs de Kasteelstraat (voorgrond)
Afb. 6. Plantekening van een woningencluster
Afb. 7. Schets van de verdere invulling van plangebied en noordelijk aangrenzend terrein
Afb. 8. Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart.
Afb. 9. Het plangebied op de bodemkaart.
Afb. 10. Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM), inclusief profiel hoogteverloop.
Afb. 11. Het plangebied op de Bodembedekkingskaart.
Afb. 12. Het plangebied op de kaart van het Gewestplan Roeselare-Tielt.
Afb. 13. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.
Afb. 14. Het plangebied op de Ferraris kaart.
Afb. 15. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen.
Afb. 16. Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.
Afb. 17. Het plangebied op de Popp-kaarten.
Afb. 18. Het plangebied op de historische kaart van 1873.
Afb. 19. Het plangebied op de historische kaart van 1939.
Afb. 20. Het plangebied op de historische kaart van 1969.
Afb. 21. Het plangebied op een luchtfoto van 1971.
Afb. 22. Het plangebied op een luchtfoto uit 1979-1990.
Afb. 23. Het plangebied op een luchtfoto uit 2013-2015.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Bijlage 1 Plannenlijst

Projectcode	2018A291
Onderwerp	Plannenlijst
Plannummer	1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied.
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22-1-2018
Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22-1-2018
Plannummer	4
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Situering van de te bebouwen zone, de bufferstrook en de tuinzone.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24-1-2018
Plannummer	5
Type plan	Ontwerptekening
Onderwerp plan	Impressie van de geschakelde woningen langs de Kasteelstraat (voorgrond).
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23-1-2018
Plannummer	6
Type plan	Plantekening
Onderwerp plan	Plantekening van een woningencluster.
Aanmaakschaal	1:100
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23-1-2018
Plannummer	7
Type plan	Schetsontwerp
Onderwerp plan	Schets van de verdere invulling van plangebied en noordelijk aangrenzend terrein.
Aanmaakschaal	1:200
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24-1-2018
Plannummer	8
Type plan	Quartairgeologische kaart
Onderwerp plan	Locatie van het plangebied op de Quartairgeologische kaart.
Aanmaakschaal	1:50.000

Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22-1-2018
Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de bodemkaart.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22-1-2018
Plannummer	10
Type plan	Digitaal Terreinmodel Vlaanderen
Onderwerp plan	Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM), inclusief profielen van het hoogteverloop.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23-1-2018
Plannummer	11
Type plan	Bodembedekkingskaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Bodembedekkingskaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22-1-2018
Plannummer	12
Type plan	Gewestplan
Onderwerp plan	Het plangebied op de kaart van het Gewestplan Roeselare-Tielt.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22-1-2018
Plannummer	13
Type plan	CAI
Onderwerp plan	Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	22-1-2018
Plannummer	14
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Ferraris kaart.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	23-1-2018
Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	23-1-2018

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	23-1-2018
Plannummer	17
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Popp kaarten.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23-1-2018
Plannummer	18
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de topografische kaart van 1873.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24-1-2018
Plannummer	19
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de topografische kaart van 1939.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24-1-2018
Plannummer	20
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de topografische kaart van 1969.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24-1-2018

Bijlage 2 Fotolijst

Projectcode Onderwerp	2018A291 fotolijst
ID	3
Type	Streetview Google Maps
onderwerp	Streetview van het plangebied, vanuit het noorden
ID	21
Type	Luchtfoto
onderwerp	Het plangebied op een luchtfoto uit 1971.
ID	22
Type	Luchtfoto
onderwerp	Het plangebied op een luchtfoto uit 1979-1990.

ID	23
Type	Luchtfoto
onderwerp	Het plangebied op een luchtfoto uit 2013-2015.